

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Vliv vládnutí na snižování chudoby: analýza napříč zeměmi

The Impact of Governance on Poverty Reduction: Cross-country Analysis

Student:

Bc. Alena Volná

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Lenka Filipová, Ph.D.

Ostrava 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Alena Volná**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T027 Národní hospodářství

Téma: **Vliv vládnutí na snižování chudoby: analýza napříč zeměmi**
The Impact of Governance on Poverty Reduction: Cross-country Analysis

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska a vymezení základních pojmů
 3. Empirický výzkum vlivu vládnutí na snižování chudoby
 4. Analýza vlivu indikátorů vládnutí na snižování chudoby ve vybraných zemích
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ. *Rozvojová ekonomika*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1515-1.

CIHELKOVÁ, Eva. *Governance v kontextu globalizované ekonomiky a společnosti*. Praha: Kamil Mařík - Professional Publishing, 2014. ISBN 978-80-7431-134-5.

HULME, David. *Global poverty: global governance and poor people in the post-2015 era*. Second edition. London: Routledge, 2015. ISBN 978-1-138-82681-6.

THE WORLD BANK. *World Development Report: Governance and the Law*. Washington D.C.: World Bank Publications, 2017. ISBN 978-1-4648-0951-4.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Lenka Filipová, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 27.04.2018

Ing. Jiří Balcar, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě 27. 4. 2018

.....
Bc. Alena Volná

Na tomto místě bych ráda vyjádřila své poděkování Ing. Lence Filipové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícný přístup při vedení mé diplomové práce.

OBSAH

1 Úvod.....	5
2 Teoretická východiska a vymezení základních pojmů	6
2.1 Vymezení pojmu vládnutí	6
2.1.1 Vládnutí v kontextu historického vývoje.....	7
2.1.2 Formy vládnutí	9
2.1.3 Úrovně vládnutí.....	10
2.1.4 Typy vládnutí	11
2.1.5 Strategie na zkvalitnění vládnutí podle Světové banky	12
2.2 Vymezení pojmu chudoba	13
2.2.1 Typy chudoby.....	14
2.2.2 Příčiny chudoby.....	15
2.2.3 Míra chudoby	16
2.2.4 Hloubka chudoby.....	17
2.2.5 Boj proti chudobě	17
2.3 Dílčí shrnutí	19
3 Empirický výzkum vlivu vládnutí na snižování chudoby	21
3.1 Rešerše empirické literatury	21
3.2 Dílčí shrnutí	30
4 Analýza vlivu indikátorů vládnutí na snižování chudoby ve vybraných zemích.....	32
4.1 Použitá data.....	32
4.2. Metodologie	34
4.3 Deskriptivní analýza dat.....	35
4.4 Korelační analýza.....	41
4.5 Ekonometrická analýza	42
4.5.1 Ekonomická a stochastická formulace modelů	42
4.5.2 Problém stacionarity proměnných.....	43
4.5.3 Ekonometrická verifikace	44
4.6 Analýza složení hrubého domácího produktu vybraných zemí.....	47

4. 7 Dílčí shrnutí	48
5 Závěr	50
Seznam použité literatury	53
Seznam zkratek.....	57

1 Úvod

V poslední době nabývá stále většího významu sledování vlivu kvality veřejné správy na kvalitu života a celkový ekonomický rozvoj země. Požaduje se, aby byla transparentní, efektivní, spolehlivá, neúplatná, ohleduplná k potřebám občanů a mnohé další. Světová banka proto také od roku 1996 začala na svých stránkách pravidelně publikovat novou datovou sadu, tzv. celosvětové indikátory vládnutí. Tato datová sada je tvořena šesti jednotlivými indikátory, z nichž každý odráží názor na kvalitu určitého aspektu vládnutí na daném území. Mezi tyto indikátory se řadí stabilita vlády a absence politicky motivovaného násilí, svoboda vyjadřování a odpovědnost, efektivnost vládnutí, kvalita rozhodování, kvalita zákonů a kontrola korupce.

Cílem této práce bude zjistit, zda má úroveň kvality vládnutí prokazatelný dopad na kvalitu života obyvatel, a to konkrétně na míru chudoby ve vybraných zemích. K tomuto účelu budou mimo jiné využita data již zmíněných celosvětových indikátorů vládnutí. Cíle práce bude naplněno prostřednictvím deskriptivní a ekonometrické analýzy vlivu kvality vládnutí na míru chudoby ve 14 rozvojových zemích za období od roku 2001 do roku 2014.

Práce bude rozčleněna do pěti hlavních kapitol. V druhé kapitole budou popsána teoretická východiska k danému tématu. V první části této kapitoly bude vymezen pojem vládnutí, jeho různé definice, historický kontext, formy, úrovně a různé typy vládnutí. V další části teoretické kapitoly bude vymezen pojem chudoby, dále popsány její typy, příčiny a dosavadní strategie v boji s tímto jevem.

Třetí kapitola je vyčleněna pro řešení empirických studií, které byly již vypracovány různými autory na téma vládnutí a jeho vlivu na úroveň chudoby. Čtvrtá kapitola této práce bude zaměřena na samotnou analýzu vlivu indikátorů vládnutí na snižování chudoby. Nejprve budou popsána vybraná data, metodologie a provedena deskriptivní analýza těchto dat. Za pomoci poznatků získaných ve třetí kapitole a také za přispění poznatků z ekonomické teorie bude následně zformulován ekonometrický model a stanoveny hypotézy o chování regresních koeficientů. V druhé části této kapitoly, po ekonometrické verifikaci modelu, bude za pomoci získaných výsledků panelové regrese zhodnocena významnost a vliv vysvětlujících proměnných na závislou proměnnou míry chudoby.

2 Teoretická východiska a vymezení základních pojmů

V této kapitole bude nejprve osvětlen pojem vládnutí, jeho definice, pojetí vývoje v historickém kontextu, jeho formy, úrovně, typy a strategie Světové banky pro zkvalitnění vládnutí. Dále bude nastíněna základní charakteristika chudoby, její formy, příčiny, měření, boj proti chudobě a to nejprve z pohledu teorie a následně Organizace spojených národů. Na závěr bude popsána rovněž strategie Světové banky pro boj s chudobou.

2.1 Vymezení pojmu vládnutí

Vládnutí lze popsat jako „*systém hodnot, institucí a politik, s jejichž pomocí společnost řídí své ekonomické a sociální záležitosti prostřednictvím interakce mezi vládou, občanskou společností a soukromým sektorem*“ (Cihelková a kol., 2012).

Světová banka definuje tento pojem jako „*proces, skrze který státní a nestátní aktéři interaktivně utváří a implementují své politiky, za pomoci formálních a neformálních institucí*“. Vládnutí hraje roli na všech úrovních, od nadnárodní přes státní až po své regionální formy, v občanské společnosti či podnikatelských sdruženích. Tento rozsah zahrnuje komplexní síť aktérů, která vytváří soubor jednotlivých zájmů (World Development Report, 2017).

Vládnutí je realizováno pomocí formálních a neformálních institucí, které jsou nezbytné pro řízení zemí. Mezi formální instituce řadíme především právo, předpisy a nařízení. Neformální instituce jsou samovolně formovány z historického kontextu dané země, kultury, zvyklostí, modelů chování a zkušeností dané společnosti. Konečná podoba institucí je poté utvořena interakcí mezi formální a neformální složkou. Z důvodu odlišnosti politických systému, kultur a sociálních systémů v jednotlivých zemích, liší se výrazně také jejich zkušenosti a nastavení v této oblasti. (Němcová a kol., 2010).

Pro správné plnění své funkce je nezbytný také jeho dynamický vývoj. V průběhu času je nutná transformace jednotlivých institucí. Základním pravidlem pro realizaci těchto změn musí být soulad vývoje formálních institucí podle vývoje neformálních pravidel v dané

společnosti. Změny jsou determinovány souborem faktorů jak vnitřních, specifických pro jednotlivé země, tak, v současném stádiu globalizace, především vnějších. Mezi hlavní vnitřní činitele proměny vládnutí řadíme např.:

- společensko-kulturní vývoj země;
- ekonomický vývoj země;
- vznik a transformaci státní formy.

Mezi vnější činitele lze zařadit např.:

- míru integrace země;
- celkový charakter světového prostředí;
- změny v mezinárodních ekonomických vztazích, míra rozvoje a spolupráce.

Podobu vládnutí je tedy nutné neustále upravovat nejen v rámci jednotlivé země, ale i v nadnárodním prostředí. Je zapotřebí udržovat rovnováhu mezi úlohou státu, činností jeho institucí, tvorbou národních a mezinárodních pravidel na straně jedné a spontánními procesy, představující střet zájmů jednotlivých subjektů, které se uskutečňují v rámci národní i globální tržní ekonomiky, na straně druhé. Dodržování této rovnováhy znamená průběžné dynamické změny. (Cihelková a kol., 2014).

Důležitým krokem pro správné fungování vlády je převod do legislativy, následně implementace a prosazování. Jako základní pilíře jsou podle Světové banky definovány: *závazek, koordinace a spolupráce*, tzn., že vláda, která uplatňuje svou politiku, musí být zodpovědná k lidem pomocí transparentního procesu, při jehož utváření zároveň probíhá interakce mezi státem, soukromým sektorem a občanskou společností (World Development Report, 2017).

2.1.1 Vládnutí v kontextu historického vývoje

Poprvé se tento termín začal používat ve 12. století ve Francii, kde označovalo proces řízení propouštění na záruku. Z Francie se poté rozšířil do Anglie, kde pojmenovával způsob organizace feudální moci. Základem byly jednotlivé sousedící vrchnostensství, na jejichž chod dohlížela vždy jedna osoba, která měla za úkol řešit spory mírovou cestou a konzultacemi.

Lze říci, že v tomto období byla upřednostňována především jednotu zájmů (Cihelková a kol., 2014).

V 17. - 18. století nastávají změny, se vznikem národních států se vlády začínají soustředit na jedinečnost zájmů. Nově vzniklé národní státy nabyly možnost volby jak uspořádat systém a vnitřní řízení. Stát se stal symbolem garance vývoje tržních vztahů, vytváří právní rámec pro vnitřní i vnější ekonomické vztahy. V této fázi lze proces vládnutí považovat za poměrně úzce soustředěný, opírající se o učení anglické klasické politické ekonomie.

V 19. století prochází změnami především ve vyspělých státech. Vinou tržních selhání (vznik monopolu), nárůstu sociálních rozdílů ve společnosti aj. dochází k posunu ve funkcích ekonomického vládnutí, zejména k nástupu prvních institucí určených k regulaci. Tyto zásahy však nezměnily celkovou liberální povahu ekonomik.

Výraznější změny započaly ve 20. století, charakterizovaném výskytem výrazných poruch fungování tržního mechanismu. Toto bylo spojeno převážně se složitým obdobím třicátých let. Velká deprese znamenala první výrazný šok a dlouhé narušení tržní rovnováhy, což vyústilo ve vznik nových, intervencionistických forem ekonomické governance. Zpočátku se jednalo spíše o experimenty, které měly představovat rychlé řešení aktuální situace (např. americký poválečný New Deal). V poválečném období se vlády opírají o teorii keynesiánské hospodářské politiky, s výraznou rolí státních zásahů do ekonomik.

Na přelomu 60. a 70. let nastává opět zvrat, kdy se keynesiánský systém stával neudržitelným, převážně v důsledku nového charakteru inflace a také v souvislosti se změnami prostředí světové ekonomiky, kde sílila globalizace a integrace. Kriticky začala být přijímána dosavadní role státu a přílišné zásahy do tržního prostředí. Dozrály podmínky k opětovné změně modelu vládnutí.

V 80. letech se stává dominantním přístupem tzv. neokonzervatismus, který reflektoval změny ekonomického prostředí v 70. letech a také krizi keynesiánství. Základem pro řízení států se stala liberalizace, odmítání růstu státní byrokracie a znovuoživení teorie svobodného trhu. Role státu byla omezena především na: bankovní dohled, konsolidaci rozpočtu, monetární politiku a privatizaci veřejných podniků.

V 90. letech hovoříme o zformování určité politicko-ekonomické syntézy, jež reagovala selektivně na předchozí dekády. Byla ustanovena nezastupitelná role státu v některých oblastech jako:

- přijímání odpovídající legislativy, formování konkurenčního tržního prostředí;
- organizace vzdělávání, přípravy nebo rekvalifikace pracovní síly, zavedení racionálního systému sociálního zabezpečení;
- pomoc při integraci národní ekonomiky do mezinárodní dělby práce;
- ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů.

V tomto procesu syntézy tak byla ustanovena taková forma vládnutí, jež našla vyvážený vztah státu, který selektivně a racionálně podporuje a optimalizuje fungování tržního prostředí. Správné ekonomické řízení již neznamená stabilní státní regulaci, nýbrž její přizpůsobování v závislosti na měnících se ekonomických podmínkách (Němcová a kol., 2010).

2.1.2 Formy vládnutí

V základním rozdělení forem vládnutí rozlišujeme 2 typy, a to formu demokratickou a nedemokratickou, neboli autokracii. **Demokratická** forma vlády je založena na myšlence, že všechny názory mají možnost konkurovat, a ovlivňovat tak státní moc. V postupném procesu se rozhodnutí utvářejí tak, aby došlo ke kompromisu, o kterém je rozhodováno principem hlasování většiny. Tato forma je postavena také na tzv. pluralistickém modelu, jehož základní myšlenkou je konkurence mnoha skupin, které projevují své názory. K tomuto účelu jsou v demokracii utvářeny také zájmové skupiny.

Druhou základní formou je **autoritářský** způsob vládnutí. To je charakterizováno především tím, že držitelem veškeré moci je autokrat, a to buď jednotlivec nebo úzká a sociálně uzavřená skupina lidí. Dále je zde úplná či částečná absence demokratických politických vztahů. Opoziční strany jsou buďto zakázány, nebo jim není dovoleno normálně fungovat. Neexistují zde samosprávy, volby či referenda se buď nekonají, nebo zde není možnost výběru oponenta. Pokud je zde ustanovená dělba moci, tak pouze formálně, neboť fakticky je veškerá moc v rukou autokrata. Autoritářské režimy můžou nabývat různých

forem, mezi které patří neomezené monarchie, fašistické diktatury, režimy jedné politické strany, vlády jedné vojenské skupiny, prezidentské diktatury a vlády náboženských autorit (Klíma, 2003).

2.1.3 Úrovně vládnutí

Nejnižší úrovní vládnutí je označováno **lokální**, které je realizováno v subnárodních, venkovských a městských oblastech. To lze dále rozdělit na *venkovské*¹ a *městské*².

N následujícím stupni v této hierarchii se nachází vládnutí **národní**, tzn. na úrovni národního státu. Ta má za úkol vytvářet vhodné podmínky jak pro rozvoj podnikatelských aktivit, korporátního sektoru a veřejné správy, tak pro interakce s občanskou společností. Hlavním subjektem vládnutí na této úrovni je vláda. Ta vykonává několik klíčových funkcí, jako např.:

- provádět efektivní makroekonomickou politiku;
- vytvářet vhodné institucionální prostředí pro rozvoj soukromého sektoru;
- zajišťovat zásoby veřejných statků;
- zajišťovat adekvátní ekonomickou regulaci aj.

Z uvedených funkcí vyplývá, jak důležitá je potřeba silného řízení státu v ekonomické oblasti. Zanedbávání role institucí negativně ovlivňuje růst a rozvoj země.

Vyšším stupněm než národní je poté úroveň **regionální**. Ta hraje hlavní roli v takových oblastech regionů, jež nejsou jednotkou v rámci jedné země, nýbrž se rozkládají na území více států. Působnost tohoto stupně vládnutí může sahát od rozvíjení politických vztahů mezi členskými státy, přes zajišťování bezpečnosti až po ekonomickou integraci v dané oblasti. Specifickou roli v této kategorii sehrává Evropská unie, jakožto integrační seskupení nadnárodního charakteru s s tzv. *evropskou* úrovní vlády. Ta je definována jako soubor pravidel, procesů a chování, jež ovlivňují způsob vykonávání moci na evropské úrovni.

¹ V něm působí, kromě zastupitelstev, také zemědělství velkopodnikatelé, asociace rolníků, družstva, nevládní organizace, výzkumné instituce, politické strany.

² Oproti venkovskému zde nalezneme navíc velké firmy, malé a střední podniky, obchodní svazy atp.

O stupeň výše se řadí vládnutí *mezinárodní*, jež je vykonáváno navzájem propojenými mezinárodními organizacemi, které regulují chování jednotlivých států ³ (Cihelková a kol., 2012).

Globální úroveň zahrnuje přijímání pravidel a vykonávání moci v globálním měřítku, za účelem usnadnění spolupráce mezi jednotlivými státy. Toto vládnutí může být vykonáváno nejen národními státy, ale také např. podnikajícími korporacemi, mezivládními a nevládními organizacemi, či náboženskými organizacemi. Jelikož ve světě neexistuje globální vláda jako taková, jedná se v tomto případě o strategické interakce mezi jednotlivými aktéry, kteří nejsou uspořádáni podle formální hierarchie. Adresáty jsou jak jednotlivé státy, tak i mezinárodní organizace a instituce. Národní stát zde zůstává klíčovou institucí, přestože se tento stupeň vyznačuje tím, že je do něj zapojeno více nestátních aktérů, než u předešlých úrovní (Cihelková a kol., 2014).

2.1.4 Typy vládnutí

V roce 1992 představila Světová banka nový pohled na vládnutí, tzv. *good* governance neboli *dobré* vládnutí. Podle její vlastní definice se jedná o „způsob, jakým je uplatňována moc při řízení státu a nakládání s ekonomickými a sociálními zdroji, za účelem rozvoje dané země“.

V roce 1997 definovala tento pojem ve svém strategickém dokumentu také Organizace spojených národů, která jej popisuje jako „vykonávání ekonomické, politické a administrativní moci, při řízení státu na všech úrovních“. To vše musí být podloženo existencí efektivních mechanismů, procesů a institucí, skrze které mohou občané a skupiny projevit své zájmy, uplatňovat pravomoci a seznamovat se s povinnostmi.

Mezi základní charakteristiky dobrého vládnutí patří podle OSN *participace*, a to jak mužů, tak žen, v přímé i nepřímé formě. Dále *právní stát*, ve kterém je právo dobře vymahatelné, *transparentnost*, založená na volném toku informací, které jsou veřejně dostupné, *obecná shoda* a *schopnost institucí reagovat* na podněty občanů. Mezi nezbytné rysy se řadí také *rovnost* mezi oběma pohlavími a *efektivnost a účinnost* procesů, správně reagujících na aktuální potřeby, kdy je současně také nejlépe využíváno zdrojů v dané

³ Aktuálním řešeným problémem na mezinárodní úrovni vládnutí je např. regulace využívání internetu a bezpečnost informací.

ekonomice. V neposlední řadě je potřeba také *zodpovědnosti*, jak ze strany vlády, tak občanů a skupin, a *strategické vize*, kdy je určená dlouhodobá perspektiva pro dobré vládnutí a udržitelný rozvoj dané země (IFAD, 1999).

Špatné vládnutí je naopak stav, kdy nejsou dodržovány zásady dobrého vládnutí. Projevuje se především sledováním zájmů pouze určitých osob či skupin, netransparentností, omezeným přístupem k informacím, nezodpovědností ve státní správě a omezenou participací občanů.

Největším rizikem pro tyto země se pak stává *korupce*. Ta může nabývat různých podob a tak způsobovat odlišné dopady. *Nesystémová* korupce ovlivňuje pouze dílčí rozhodování, nepostihuje fungování celého státu a dá se snadněji vymýtit. Zásadním problémem se stává korupce *systémová*. Zde se již jedná o vytváření celých korupčních sítí, které mohou zasahovat jak do vlády, tak do policejních a vojenských aparátů a státního zastupitelství. Tato podoba korupce tedy ohrožuje fungování celého státu, je již těžce potlačitelná, její existence značně narušuje ekonomický růst a může vést až ke zhroucení státu (Cihelková 2014).

2.1.5 Strategie na zkvalitnění vládnutí podle Světové banky

Podle své globální strategie poskytuje Světová banka zemím poradenství a pomoc na posílení a zkvalitnění vládnutí v různých oblastech. První z těchto oblastí je ***zlepšování řízení veřejných financí***. Zde se Světová banka zabývá zavedením postupů ke zlepšení shromažďování příjmů, správou a efektivním využíváním zdrojů, dále zlepšováním mobilizace domácích zdrojů, daňovými reformami, novými rámci pro zadávání veřejných zakázek a posilováním finanční odpovědnosti orgánů pro audit a dohled a regulačních orgánů.

Dalším bodem této strategie je ***posílení výkonnosti veřejného sektoru***. To obsahuje zlepšení výkonnosti státních úředníků napříč odvětvími, posílení kapacity a kvality veřejné správy, zlepšení výkonnosti a transparentnosti státních podniků jako kritických poskytovatelů veřejných statků, posílení systému kontroly a vyvážení veřejného sektoru a vylepšení účinnosti nejvyšších orgánů pro audit a odpovědnost a soudnictví.

Poslední důležitou otázkou je ***zlepšování odpovědnosti při poskytování služeb***. Zde klade Světová banka důraz na podporu řešení problémových míst ve veřejném sektoru v rámci poskytování služeb, což zahrnuje pomoc při vytváření mechanismů zpětné vazby občanů o výkonu poskytování služeb. Dále je zdůrazněna nutnost posilování finanční odpovědnosti

a poměru mezi kvalitou a cenou v klíčových odvětvích, zajištění otevřenější a inkluzivnější vlády a zlepšení zapojení občanů. Velmi důležitou složkou je zde například také pomoc při vypořádávání se s korupcí (World Bank, 2017a).

2.2 Vymezení pojmu chudoba

Chudoba je velmi komplexní a složitý pojem, proto na světě existuje mnoho různých možností, jak tento problém definovat. Chudobu lze chápat jako „*stav, kdy vlivem sociálních, politických a ekonomických struktur a procesů dochází k nerovnoměrnému rozdělení bohatství mezi společnostmi.*

Světová banka definuje chudobu jako „*neschopnost dosáhnout minimální životní úrovně, přičemž musí být splněna podmínka, že základní lidské potřeby, jako potrava či ošacení, nejsou danému člověku k dispozici*“. Je možné toto rovněž chápat jako stav jedince, který postrádá určité množství hmotných statků či peněžních prostředků (Darkwah, 2014).

Indický ekonom Amartya Sen definoval chudobu ne z pohledu nedostatků příjmů, nýbrž jako nemožnost člověka žít plnohodnotně svůj život díky nedostatku různých ekonomických prostředků. Za dimenze chudoby považuje: zdraví, vzdělání, přístup ke službám, infrastrukturu, bezpečnost a sociální vyloučení (Majerová, 2008).

Podle konceptu amerického ekonoma Miltona Friedmana neexistuje správná definice ani způsob měření chudoby, při které by se dosáhlo obecného konsensu. Definuje však čtyři základní diskurse chudoby. Prvním z nich je **byrokratický diskurs**. Zde jde především o určení hranice chudoby za pomoci přímých a nepřímých kritérií. Hranice určuje, kdo dostane dávky sociální pomoci, a zároveň počet chudých. Hovoří se o domácnostech s nízkými příjmy, o absolutní či relativní chudobě.

Jako další je definován **moralistický diskurs**. Ten pojednává o tom, v jakém vztahu jsou chudí vůči vlastní chudobě. Moralisté hovoří o blahoslavených, strádajících, pracujících, dobrovolně chudých, nebezpečné třídě, lidových masách.

Akademický diskurs zase chápe chudobu jako důsledek společenských mechanismů. S tímto je spojeno např. sociální vyloučení.

Jako poslední je uveden *diskurs samotných chudých*, který pojednává o vlastní bezmocnosti chudých a způsobech, jak chudobu snášet nebo překonat. Tato bezmocnost má podle autora tři dimenze: sociální (neboli relativně nevýhodný přístup k prostředkům produkce vlastní existence), politickou (chybějící politický vliv) a psychologickou (internalizace pocitu vlastní méněcennosti a podřizování se autoritě) (Mareš, 2005).

2.2.1 Typy chudoby

Obecně lze stav chudoby rozdělit podle charakteru na různé skupiny a to na chudobu absolutní a relativní, a objektivní a subjektivní. **Absolutní chudoba** se vyznačuje nedostatkem základních lidských potřeb jako je jídlo, voda, hygienické potřeby, oblečení, úkryt, zdravotní péče, vzdělání a informace. Absolutní chudoba nastává v momentě, kdy člověk nemůže získat dostatečné množství zdrojů (měřeno např. v kaloriích) na zajištění minimální úrovně fyzického zdravotního stavu. V roce 1996 Joseph Wresinski definoval extrémní chudobu jako nepřítomnost jednoho či více faktorů, které umožňují jedinci převzít na sebe základní povinnosti a využívat svých základních práv. Koncept absolutní chudoby je užíván zejména v rozvojových zemích, kde je tato otázka aktuální.

Relativní chudoba nastává ve chvíli, kdy jedinec nedosahuje určitého stupně minimální životní úrovně, stanovené vládou. Tato hranice se mezi různými zeměmi liší. V roce 1979 byla relativní chudoba definována britským sociologem Peterem Townsendem jako stav, kdy jednotlivec nemá dostačující prostředky k tomu, aby si zajistil takové životní podmínky a vybavení, které je v dané společnosti obecně přijímáno jako obvyklé (např. nedostatek čerstvého masa, přístup k trávení dovolené aj.).

Subjektivní chudoba je takový koncept, při kterém záleží na představě míry cítění chudoby. Jedinec se cítí chudý, pokud ostatní lidé kolem něj mají více prostředků. Subjektivní koncept chudoby není dostatečně přesný, protože se někteří lidé mohou domnívat, že jsou chudými, aniž by jimi objektivně byli. Neslouží proto ke stanovení oficiálních hranic chudoby, má jen doplňkový charakter. Lze tyto data využít pro hlubší poznávání problému chudoby, poskytují poklady pro analýzu příjmové a majetkové situace a životní úrovně domácností a jedinců.

Objektivní chudoba je naproti tomu určená za pomoci jiných než subjektivních faktorů, zaměřuje se především na možnosti přístupu lidí k různým zdrojům. Hranice pro určení

chudoby je stanovena zpravidla státem či jinou institucí a jsou určovány na základě analýzy (Mareš, 2005).

Zvláštním typem v rámci rozdělení druhů chudoby je **sociální vyloučení**. Mezi hlavní faktory, díky nimž k tomu jevu dochází patří: nízké příjmy, konflikty, příslušenství k etnické menšině, život v zanedbaných městských či venkovských čtvrtích, právní stíhání, duševní či tělesná postižení, nezaměstnanost, nízká kvalifikovanost aj. (Darkwah, 2014).

2.2.2 Příčiny chudoby

Příčiny chudoby můžeme rozdělit do 8 základních skupin. Podle Darkwaha (2014) jsou první skupinou **socio-ekonomické** příčiny. Mezi ně jsou zahrnuty problémy jako nedostatek potravy pro lidi, nedostatečný přístup k vodě, nedostatek výrobních faktorů a výrobních zařízení, nedostatek kvalifikované pracovní síly, absence ekonomických rezerv pro období mimořádných událostí (např. nedostatečné devízové rezervy), vysoká nezaměstnanost či vysoká zadluženost státu.

Jako další jsou uvedeny příčiny **zdravotní**. Zdravá populace je klíčovým faktorem pro sociálně-ekonomický rozvoj zemí. V řadě rozvojových zemí je zdravotní stav obyvatelstva, díky nedostatečné péči, na špatné úrovni, což přispívá k zabrzdění rozvoje těchto zemí

Mezi nejvýznamnější **politické** příčiny chudoby řadíme ozbrojené konflikty, které odčerpávají finanční prostředky na rozvoj země, dále vysokou míru korupce v zemi a absenci demokracie ve státě – především problémové jsou diktátorské a autoritářské vládní režimy, ve kterých často dochází k potlačení vymahatelnosti práva.

Vzdělání je nezbytná součást pro rozvoj ekonomik, ve většině rozvojových zemí však chudí lidé často postrádají čtenářskou a matematickou gramotnost, tudíž se zde vyskytuje problém s nedostatečnou kvalifikovaností pracovní síly.

Další příčinou může být nedostatečný rozvoj základní **infrastruktury**, jako je dopravní síť, informační kanály a komunikační kanály vede k demotivaci domácích podnikatelů i zahraničních investorů přinést do země svůj kapitál.

Důležitou roli sehrávají také **institucionální** faktory, jako je nedostatek organizovaných a důvěryhodných institucí, které by v dané zemi dohlížely na správnou alokaci místních dostupných zdrojů. Rozvojové země se často potýkají s institucionálními problémy jak

na národní, tak i regionální úrovni, které zamezují lepší kontrole a dohledu nad státní správou a rozvojem.

Jako poslední autor uvádí *environmentální* příčiny, kde se řadí znečišťování půdy, ovzduší a vody, přírodní katastrofy jako jsou např. zemětřesení či sesuvy půdy, dále odlesňování v důsledku nadměrné těžby dřeva, či neuvážené hornické činnosti za účelem těžby přírodního bohatství země.

2.2.3 Míra chudoby

Nejjednodušším způsobem měření chudoby je použití ukazatele, který stanoví absolutní počet nebo procento osob z dané populace, kteří jsou chudí. Při tomto způsobu měření je důležité nejprve určit hranici chudoby, tzn. stanovit minimální úroveň hmotného blahobytu, která je v dané populaci považována za přijatelnou. Lidé, jejichž hmotný blahobyt nedosahuje této hranice, jsou v tomto případě označeni za chudé. Ke stanovení této minimální hranice se obvykle používá příjem nebo spotřeba jedince.

Problémem při tomto jednoduchém měření se stává fakt, že neexistuje jediná univerzální hranice, která by byla obecně přijatelná. Tato úroveň se mění v čase a v jednotlivých zemích se liší. Tento fakt naznačuje skutečnost, že měření chudoby pomocí tohoto ukazatele je de facto relativní, v každé zemi založené na jiných společenských a kulturních normách.

Světová banka proto začala již od svých prvních analýz zkoumání chudoby v rozvojových zemích používat univerzální či absolutní standardy. Ty jsou postaveny na tom, že se stanoví minimální absolutní přístup k nejzákladnějším životním potřebám, jako jsou potraviny, oblečení a přístřeší, které jsou nutné pro přežití. Nastavení absolutní hranice na nízkou úroveň je smysluplné, jelikož tak Světová banka získává přehled, které národy žijí v nejbídnejších podmínkách. Nejdůležitější výhodou je ovšem fakt, že nastavení takového standardu umožňuje srovnání chudoby na mezinárodní úrovni a také může pomoci při hodnocení toho, jak se daří jednotlivým vládám a mezinárodním uskupením bojovat proti chudobě (Adamcová, 2009).

2.2.4 Hloubka chudoby

Ukazatelem míry chudoby měříme procento lidí, kteří se nachází pod určitou stanovenou hranicí chudoby. Tento ukazatel však nevypovídá nic o tom, jaké je rozpětí lidí pod touto hranicí. K tomu účelu slouží index hloubky chudoby. Tento ukazatel je pro mezinárodní komparaci velice důležitý, neboť 2 země můžou mít stejnou míru chudoby, ale hloubkou chudoby se můžou výrazně lišit. Vyšší hodnota indexu hloubky chudoby v dané zemi poukazuje na větší problém chudoby, jelikož zde nachází více lidí žijících ve větší vzdálenosti od minimální hranice chudoby. Vzorec pro výpočet tohoto indexu definujeme jako:

$$PG = (1/n) [\sum (PL - Yi) / PL] \times 100$$

PL = hranice chudoby

Yi = příjem (výdaj) i -tého jedince,

Proto tedy, pokud je hodnota PG rovná např. číslu 10, potom to znamená, že příjmy chudých v dané zemi jsou 10 % pod úrovní chudoby.

Tento ukazatel je nutno brát v potaz při boji proti chudobě. Pro zemi vykazující nižší hodnotu indexu hloubky chudoby bude možné snížit procento chudých s nasazením méně zdrojů, než pro zemi vykazující vyšší hodnoty tohoto indexu (Adamcová, 2009)

2.2.5 Boj proti chudobě

Nejdůležitějším programem v boji s chudobou se na počátku tohoto tisíciletí stala tzv. Miléniová deklarace, ve které se zavázalo tehdy všech 191 členských států OSN splnit do roku 2015 osm⁴ konkrétních cílů rozvoje. Celkově byla tato agenda velmi úspěšná, proto na ni navázal v roce 2015 program 17 Cílů udržitelného rozvoje (OSN, 2017a).

Tento nový program OSN je naplánovaný pro období od roku 2015 do roku 2030 a mezi stanovených hlavních 17 cílů patří např. konec hladu, konec chudoby, kvalitní vzdělání, rovnost mužů a žen, dostupné a čisté energie aj.

⁴ Např. úspěšně naplněný 1. cíl - snížit na polovinu počet extrémně chudých lidí (žijících z prostředků, které se rovnají, nebo jsou nižší než jeden dolar na den) a snížit na polovinu počet lidí trpících hladem.

Každý z těchto hlavních cílů v sobě navíc obsahuje další podcíle, které jsou konkrétně definovány. První z cílů, konec chudoby, si dále podle OSN (2017b) vytyčuje např. tyto podcíle:

- Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě; extrémní chudoba je v současnosti definována jako život za méně než 1,25 amerického dolaru na den.
- Do roku 2030 snížit alespoň o polovinu podíl mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě tak jak je definována v národní legislativě.
- Do roku 2030 posílit odolnost chudých a zranitelných a zmírnit jejich zranitelnost před extrémními klimatickými jevy a jinými ekonomickými, sociálními a environmentálními otřesy a pohromami.

Obecně by se podle Adamcové (2009) v boji proti chudobě měli tvůrci hospodářské politiky v rozvojových zemích zaměřit na dosažení konkrétně stanovených cílů, jako je zvyšování lidského kapitálu pomocí zkvalitnění vzdělávacích systémů, či zpřístupnění kvalifikované zdravotní péče i nejchudším vrstvám obyvatelstva. Z dlouhodobého pohledu lze konstatovat, že není možné dosáhnout udržitelného snižování chudoby, aniž by toto bylo doprovázeno hospodářským růstem. Ten pomáhá generovat disponibilní finanční prostředky, které mohou být dále použity na uskutečňování vytyčených cílů jako např. zlepšování zdravotní péče.

Důležitým faktorem pro úspěšný boj s chudobou je také přítomnost kvalitních institucí zajišťujících dobré vládnutí. Toto je nicméně dále komplikováno skutečností, že není jasné, jaké standardy dobrého vládnutí jsou nezbytné k vytvoření takového prostředí, které by co nejlépe podporovalo ekonomický rozvoj a tím i boj proti chudobě.

2.2.6 Strategie Světové banky v boji proti chudobě

Na světě neexistuje klíč, či jedno univerzální řešení v boji s chudobou a proto je potřeba přistupovat ke každé zemi individuálně. Z poznatků Světové banky však lze shrnout pár společných rysů, které jsou zásadní pro všechny země:

- inkluзивní a pracovně intenzivní růst;

- investice do lidského kapitálu;
- zajištění chudých a zranitelných vrstev obyvatelstva proti takovým šokům, které by mohly prohloubit chudobu, jako jsou např. živelné katastrofy, epidemie, ekonomické krize aj.

Aktuálním cílem Světové banky je snížit celosvětově počet lidí žijících pod hranicí chudoby do roku 2030 pod 3 %. Nejdůležitějším aspektem v tomto boji bude podpora udržitelného a inkluzivního růstu, ve kterém bude vytvářeno dostatek pracovních příležitostí. Dále investice do lidského kapitálu, zdraví a výživy a také zajištění nejzranitelnějších vrstev proti prohlubování chudoby (World Bank, 2017b).

2.3 Dílčí shrnutí

Vládnutí je realizováno za pomoci formálních a neformálních institucí. Základem pro vyvážený ekonomický růst zemí je tzv. dobrá governance, při které jsou dodržována pravidla jako např. participace mužů a žen, dostupnost a transparentnost informací, zodpovědnost aj. Největším rizikem pro země, kde je uplatňováno špatné vládnutí, je systémová korupce, která podkopává ekonomický vývoj a může vést až ke zhroucení systému. Světová banka pomáhá zemím s posilováním governance podle své navržené strategie, ve které se zaměřuje na tři hlavní oblasti - zlepšování řízení veřejných financí, posílení výkonnosti veřejného sektoru a zlepšování odpovědnosti ve veřejných službách.

Chudobu lze z pohledu Světové banky definovat jako neschopnost dosáhnout minimální životní úrovně. Základní dělení chudoby je na chudobu absolutní vs. relativní a subjektivní vs. objektivní. Mezi příčiny vzniku chudoby řadíme faktory politické, zdravotní, socio-ekonomické, institucionální aj. Nejrozšířenějším způsobem měření chudoby je tzv. míra chudoby, která udává procentuální podíl lidí z dané společnosti, kteří nedosahují ani na určitou stanovenou hranici příjmů.

Dalším používaným indikátorem je tzv. hloubka chudoby, která nám ukazuje rozpětí lidí v dané společnosti, žijící pod hranicí chudoby. Jedním z klíčových faktorů pro snižování chudoby je řízení daného státu podle principů již výše zmiňovaného dobrého vládnutí.

V současné době je jedním z nejdůležitějších světových programů v boji s chudobou program OSN, tzv. Sedmnáct cílů udržitelného rozvoje, který si mimo jiné klade za cíl do roku 2030 vymýtit extrémní chudobu ve světě.

3 Empirický výzkum vlivu vládnutí na snižování chudoby

Poté, co byly v předchozí kapitole vymezeny základní teoretická východiska, bude v této části vypracována rešerše některých empirických prací, které byly již v minulosti zpracovány různými autory na dané téma.

3.1 Rešerše empirické literatury

V této podkapitole bude nejprve zkoumán především fakt, zda má zlepšení či jiná změna parametrů vládnutí dopad na stav chudoby v daných oblastech. Dále pak budou v krátkosti také rozebrány studie, které se zabývají vzájemným vztahem výskytu chudoby a korupce, jakožto jedním z nejčastěji se vyskytujících jevů při absenci dobrého vládnutí.

Z rešerše odborných studií vyplynulo, že jeden z klíčových faktorů v této problematice sehrává otázka decentralizace. Ta se stala velmi populárním prvkem hospodářských politik rozvojových zemí již od 70. let minulého století. Tuto problematiku se blíže rozhodl zkoumat tým autorů z centra Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, dále jen OECD, (2004), podle kterých nebylo zcela jasně ověřeno, jaký je její konečný vliv na míru korupce, zodpovědnost vlády, poskytování veřejných statků, politickou stabilitu a především, zda je vliv na problematiku zmírňování chudoby v jednotlivých regionech v zásadě pozitivní. Tuto neznámou se snažili vyřešit pomocí analýzy případových studií ve 20 zemích, jako jsou např. Bolívie, Ghana, Indie aj. Na základě komparace bylo zjištěno, že decentralizace může pozitivně ovlivňovat míru chudoby, je však zde zapotřebí specifických podmínek a přizpůsobení postupu pro každý region jednotlivě.

Všechny vybrané země byly proto autory posouzeny z hlediska vlivu decentralizace na vývoj míry chudoby a rozděleny do čtyř kategorií: pozitivní, spíše pozitivní, spíše negativní, negativní. Na základě tohoto pak byla definována kritéria, která by země měla splňovat, aby decentralizace měla pozitivní dopad. Mezi tato kritéria bylo zařazeno především správné nastavení a koordinace rozpočtů, důraz na osobní vlastnictví, existence kanálů pro snadnou komunikaci ústředních orgánů, místních vládnoucích komunit a občanské společnosti. Pro

státy, jež prozatím nenaplní dostatečně tyto podmínky, je doporučeno udělat jako první krok zmírnění moci centrální vlády, dále podporovat zapojení různých komunit a občanských sdružení, připravit prostor pro lokální investory a určit strategii, jak co nejlépe aplikovat tato doporučení v daném regionu.

Mezi další autory, kteří zkoumali dopad decentralizace na míru chudoby, patří Jones (2002). Ten ve své práci vychází především z poznatků OECD, jež se rozhodl dále rozpracovat. Jones dochází k závěru, že nejlepším vládnoucím systémem, pro boj s chudobou v zemi, je decentralizovaný model se sítí lokálních samospráv. Zdůrazňuje rovněž fakt, že po úspěšném zavedení efektivní regionální politiky je nutné pro rozvojové země větší zapojení do globálního vládnutí, kde poté mohou prosazovat své cíle. Další výhody vidí autor v tom, že v důsledku větší participace na globální politické scéně budou tyto země přitažlivější pro zahraniční investory, což může opětovně pozitivně ovlivnit rozvoj chudých oblastí.

Spojitost mezi decentralizací vlády a snižováním chudoby rovněž rozpracovali ve své studii Bekele a Kjosavik (2016), kteří se však využili, na rozdíl od předchozích dvou prací, poznatky pouze z jedné země, a to konkrétně z Etiopie. Své zkoumání autoři započínají od roku 1991, kdy prošla Etiopie vládní reformou a země byla rozdělena do 9 regionálních států a 2 autonomních městských oblastí. Těmto regionům byla následně také svěřena určitá moc lokální samosprávy. V analytické části autoři používají data shromážděná ze 3 vybraných regionů formou průzkumů, dotazníků domácností a veřejnými diskuzemi. Konkrétně se zaměřují na 3 hlavní indikátory: decentralizace a samospráva (DSR), lokální kapacity pro plánování (LCP) a efektivita místního vládního systému (ELGS) a jejich návaznost na míru chudoby. Z analýzy vyplývá, že přestože došlo k decentralizaci moci, prozatím nebyla významněji snížena míra chudoby a to především z toho důvodu, že tato situace je pro místní samosprávu nová, není zde ještě dostatek zkušeností a znalostí jak efektivně využívat moc vládnutí k rozvoji regionu a tím snižovat počet lidí pod hranicí chudoby.

Jako východisko pro řešení problémové situace vysoké míry chudoby označují decentralizaci rovněž Sumarto, Suryahadi a Arifianti (2004). Autoři ve svém textu uvádí, že v období 1970 – 1990, kdy bylo v Indonésii období politické vyrovnanosti a ekonomického růstu, míra chudoby klesla až o 50 %. Od roku 1997 se ovšem země ocitla v krizi, narostla zde korupce, protěžování určitých skupin a tajné dohody. Do veřejné správy začali být také

obsazování členové rodin, nebyly dodržovány zásady dobrého vládnutí a snižování chudoby bylo silně přibržděno. Svých závěrů dosáhli na základě empirické analýzy dat uvádějících míru chudoby a kvalitu byrokracie v jednotlivých regionech Indonésie v letech 1999 a 2002. Z analýzy vyplynulo, že v regionech s vyšší kvalitou byrokracie, se snížila chudoba cca o 15 %. V regionech s vyšším výskytem korupce cca o 7 % a v nejhorších oblastech se tato míra pohybovala okolo 3,4 %. Autoři také dodávají, že špatné vládnutí v zemích nejvíce zasahuje chudou vrstvu obyvatel, kteří mají malou moc a slabou sílu se bránit.

Pozitivní dopad úspěšné decentralizace vlády shrnuje ve své studii Sebudubudu (2010), který popisuje průběh transformace vlády v Botswaně. Po roce 1966, kdy získala tato země nezávislost, obývalo zdejší území cca 1,8 milionu lidí, z nichž 90 % žilo pod hranicí chudoby. Ve své analýze autor pracuje např. s daty uvádějící počet demokratických stran v zemi, zapojení občanů do rozhodovacích procesů, mírou korupce a dalšími indexy spojenými s kvalitou vládnutí. Sebudubudu dochází k závěru, že od svého vzniku v 60. letech minulého století, začala vláda pracovat na neustálém zlepšování politického systému, což zapříčinilo, že procento chudých obyvatel kleslo v roce 2006 až na 30 % z celkového počtu. Jak v globálním, tak v národním měřítku se zde uplatňují zásady jako transparentnost, zodpovědnost, decentralizovaný systém rozhodování či nízká míra korupce a z tohoto důvodu autor zemi označuje jako modelový případ dobrého vládnutí v Africe.

S obdobným problémem, jaký řešili Bekele a Kjosavik (2016) na příkladu Etiopie, a to nedokončenou decentralizací, se potýkala rovněž Ghana. Autoři Devas a Korboe (2000) vypichují ve své práci problematiku vlivu lokální i centrální vlády, zájmových skupin a korporací na to, proč je v této oblasti snižování chudoby jen velmi nepatrné. Po analýze dostupných informací bylo docíleno závěru, že ačkoliv v Ghaně začala probíhat decentralizace již v 80. letech, stále ještě nebyl tento proces dokončen a negativně tak ovlivňuje nejchudší vrstvu obyvatelstva. Ústřední ministerstva se zdráhají decentralizovat sektorové programy a mnoho služeb, na nichž jsou chudí občané závislí. Centrální vláda zde nedbá na poskytování základních služeb, za které odpovídá, jako jsou kanalizace, odpadní systémy, zdravotní péče či ochrana životního prostředí. Vláda tedy porušuje zásady dobrého vládnutí, mezi které patří např. zodpovědnost či participace všech občanů ve stejné míře. Rovněž, jako jeden z hlavních problémů, byla označena absence státní strategie pro snižování míry chudoby. Chudí lidé jsou tak odříznutí od přístupu k službám a bez větších možností podílet se na řízení. Jako nezbytné východisko se tedy autorům jeví změna přístupu

k vládnutí, především nejprve k zajištění základních potřeb, jako je přístup k pitné vodě či zdravotní péči.

Výsledky zkoumání skupiny autorů Halleroda, Rothsteina, Doudy a Nandy (2013) rovněž prokázaly, že nedostatečné zajištění základních lidských potřeb, je úzce propojeno s nedostatečnou kvalitou vládnutí. Ve svém zaměření tentokrát výhradně na dětskou část obyvatelstva chtěli autoři přímo poukázat na to, jakým situacím jsou chudé děti nuceny v důsledku špatného vládnutí čelit a co vše postrádají. Pro analýzu byla použita data z 68 nízko a středně příjmových zemí z celého světa. Individuální data byla sesbírána při dvou dotazníkových výzkumech, realizovaných v roce 1996 UNICEFEM, kdy oslovili více než 2 milióny respondentů pod 18 let. Z tohoto šetření bylo použito hodnot sedmi indikátorů, jako např. kolik dětí žije bez přístupu k pitné vodě, kolik dětí nebylo nikdy očkováno, kolik jich nikdy nebylo školním systémem vzděláváno aj. Na makro úrovni byla použita data HDP na obyvatele, efektivnosti vlády a demokracie. Pro každý jeden údaj o jednotlivém typu dětského strádání byl sestaven ekonometrický model fixních efektů. Výsledky prokázaly, že vládní efektivita, demokracie a růst HDP má návaznost na čtyři zkoumané indikátory, a to na nedostatek pitné vody, podvýživu, nedostatečnou zdravotní péči a nedostatek informací. Tyto jevy jsou tedy, dle závěru autorů, nejvíce ovlivňovány kvalitou vládnutí v zemi.

Jak vyplývá z prací Sarkera a Rahmana (2007) a Hannana (2014), důležitým faktorem je také podíl venkovského obyvatelstva, neboť právě tato složka bývá zpravidla více zasažena chudobou než obyvatelé žijící v městských oblastech. Sarker a Rahman (2007) uvádějí, že v 70. letech 20. století přijal Bangladéš návrhy zahraničních organizací pro určitou změnu koncepce vládnutí, s důrazem na snižování disparit a míry chudoby zejména ve venkovských částech země.

Od 80. let tak začala být postupně snižována role a velikost centrální vlády a namísto tohoto vzrostl vliv soukromého sektoru a občanských společností, a byla vytvořena vládnoucí tripartia. Výsledky ukazují, že z původních 65 % obyvatel žijících pod hranicí chudoby v roce 1974 bylo toto číslo sníženo na 40,2 % v roce 2000. Podle autorů byl tento krok důležitý, avšak výsledky nejsou tak slibné, jak se očekávalo.

Velikým problémem v zemi je totiž dle analýzy stále nekvalita centrální vlády, která je zmítána velkou korupcí, je zde také absence odpovědnosti, transparentnosti a dalších prvků dobrého vládnutí. Sarker a Rahman urgentně doporučují změnu zákonů a systému pro rozvoj

dobrého vládnutí v zemi a tím poté možného soustředění se na konkrétní cíle, především politiku zaměřenou na zlepšování situace v chudých, venkovských částech, kde je soustředěno velké procento obyvatel.

Naproti tomu Hannan (2014) využil ke svému zkoumání dvě venkovské oblasti nacházející se v Keni, které jsou veskrze zaměřeny na zemědělskou produkci. V práci se zaměřuje na definování problému těchto oblastí a hledání východiska, jak co nejefektivněji napomoci zlepšení situace pro zdejší obyvatelstvo. Jako možná řešení se autorovi jeví především vytvoření strategických plánů, které by navrhovali sami obyvatelé, ve spolupráci s lokálními úředníky. Dále zdůrazňuje důležitost podpory ze strany rozvojových organizací, které by měly napomoci snadnější spolupráci a komunikaci venkovského obyvatelstva a vlády.

Další otázkou, jež se dotkl Aminuzzaman (2007) a také se jí dále zabývají především autorky Jones a Presler-Marshall (2012), je problematika genderového složení obyvatelstva ohroženého chudobou. Aminuzzaman (2007) čerpal z poznatků o vývoji a vlivu vládnutí v Bangladéši. Na počátku autor osvětluje politické podmínky v zemi, kde docházelo ke změnám v systému vládnutí převážně od 80. let. Postupně došel k závěru, že je potřeba provést opětovné změny ve vládnutí. Jako nejdůležitější část považuje zkvalitnění lokálních veřejných služeb, které jsou podle něj klíčové v ovlivňování míry chudoby. Dále zlepšení plánování pro každý jednotlivý region země podle aktuální situace v něm, decentralizace a zapojení občanů do lokálního vládnutí. V neposlední řadě zdůraznil nutnost většího zapojení žen do vládnoucích i ekonomických procesů. Tento poznatek podpořily svou prací také autorky Jones a Presler-Marshall (2012).

Ty ve své studii rozebírají problematiku žen a mladých dívek, ohrožených chudobou, a také jejich nedostatečné zapojení do vládnoucích procesů. Větší náchylnost žen a mladých dívek k ohrožení chudobou je zde vysvětlována různými faktory, mezi něž byly zařazeny např. menší investice do vzdělávání dívek, sňatky či mateřství v příliš mladém věku, kdy ještě nebylo dosaženo psychické či fyzické vyspělosti, nedostatečná ekonomická síla, ekonomická závislost, omezená poptávka práce, přetrvávající socio-kulturní tradice, ve kterých přetrvává nerespektování názorů a postojů ze strany mužské části populace, omezování ženských práv ve společnosti aj.

Nedostatečné zapojení žen do vládnoucích procesů je autorkami následně podloženo daty z nejrůznějších zemí. Opírají se tak například o fakt, že v roce 2011 bylo na různých pozicích ve vládách rozvojových zemí zaměstnáno pouze 19 % žen z celkového počtu. Toto číslo však oproti minulým obdobím mírně narostlo a situace je dle autorek postupně zlepšován, kupříkladu zaváděním kvót, které bylo již dříve úspěšně implementováno v Bangladéši či Peru. S rostoucí politickou účastí mohou ženy snadněji dosáhnout celkového zlepšení podmínek ve společnosti, jako je rovnoprávnost obou pohlaví, navýšení investic do vzdělávání dívek, otevření lepších pracovních příležitostí ženám taktéž v soukromém sektoru aj. Zvyšování podílu žen, zapojených do vládnoucích procesů, povede k zacílení na nejzranitelnější skupinu obyvatel, což by následně mělo přispět k efektivnějšímu a udržitelnému potírání chudoby.

V předchozí kapitole již byla v krátkosti nastíněna strategie Organizace spojených národů v boji s chudobou, neboli tzv. Rozvojové cíle tisíciletí. Na toto navázali Huck-ju a Kim (2014), kteří se snažili konfrontovat správnost a dosavadní úspěšnost této strategie. Za pomoci kvantitativní analýzy tak hledali spojitosti mezi konceptem dobrého vládnutí a redukcí chudoby. Ke svému zkoumání využili poznatky z 98 zemí. Za nezávislé proměnné bylo nejprve zvoleno šest indikátorů vládnutí, a to svoboda a zodpovědnost, politická stabilita a absence násilí, efektivnost vlády, kvalita rozhodování, kvalita zákonů a kontrola korupce. Dále byly přidány rovněž nezávislé proměnné HDP na obyvatele, otevřenost zahraničního obchodu, výdaje na zdravotnictví (měřeno v % HDP) a míra pomoci (% GNI). Analýzy byly následně prováděny jak pro celý vzorek zemí, tak také samostatně pro jednotlivé regiony. Výsledky panelové regrese v tomto případě nedokázaly jednoznačně určit významný vliv dobrého vládnutí jako celku, byly však nalezeny jednotlivé složky, které vykazaly signifikantnost ve vztahu s mírou chudých. Huck-ju a Kim (2014) poukázali především na index kontroly korupce, který se dle získaných výsledků jevil jako nejvlivnější ze všech indikátorů vládnutí.

Jak již nastínila práce Hucku-ju a Kima (2014), klíčovým problémem, který je jedním z nejvýraznějších znaků špatného vládnutí se ukázal být výskyt korupce ve vládním sektoru. Dle závěrů různých autorů působí tento jev nepříznivě na ekonomický vývoj a rovněž na stav chudoby v zemi. Dugguh (2013) došel k tomuto závěru při zkoumání stavu chudoby v Nigérii. Na počátku své studie nejprve analyzoval situaci v některých ze zemí jihovýchodní Asie, kde podle něj došlo k redukcí chudoby za pomoci dobrého vládnutí a vytvoření

vhodných podmínek pro soukromé podnikání. Niger patří k jedné z nejchudších zemí světa a v roce 2009 zde žilo téměř 70 % lidí pod hranicí chudoby, s méně než 1,25 USD na den. Jednou z hlavních příčin, která přizivuje výskyt chudoby v zemi, je dle jeho závěrů právě vysoká míra korupce.

Podle autora se díky tomuto v Nigérii vyskytuje rovněž vysoká nezaměstnanost. Dalšími negativními důsledky tohoto jevu, které zmínil, jsou zde demotivace zahraničních i lokálních investorů, podkopávání vlády a dalších autorit, ohrožování rozvoje lidského kapitálu a způsobování ekonomického a sociálního napětí. Toto vše potom vede k nevyspělosti země. Po analýze nerostného bohatství, kterého je v Nigérii dostatek, dospívá k závěru, že klíčem k rozvoji je především zkvalitnění vládnutí a nastavení dobrého právního rámce pro malé a střední podnikání. Jako klíč k úspěchu navrhuje okopírovat kroky zemí s podobnými výchozími podmínkami, které již touto transformací prošly. Při správném institucionálním nastavení, by Nigérie se svým nerostným bohatstvím mohla dospět v rozvinutý, konkurenceschopný stát s nízkou mírou chudoby.

Problémem vztahu korupce a chudoby se zabývala také trojice autorů Gupta, Davoodi a Alonso-Terme (2002). Ti stavěli svou práci již na dříve získaných poznatcích o tom, že korupce působí negativně na chudobu tím, že napomáhá snižovat úroveň sociálních služeb pro chudobné, na druhou stranu tvoří výhody pro majetnější vrstvy. Jejich analýza zahrnuje nejen zkoumání tohoto vztahu, ale navíc se zabývali také dopadem korupce na příjmové nerovnosti. Mezi různé kanály, přes které může být přenesen negativní dopad, patří celkový růst, dvojitý systém zdanění, špatné nastavování sociálních programů, dále osobní vlastnictví, nerovnosti ve vzdělávání či akumulace kapitálu.

K analýze byla použita data z různých zemí z období od 1980 až 1997. Model vyjadřující vztah korupce a chudoby se skládal ze závislé proměnné, vyjadřující růst příjmů nejchudších 20 % obyvatelstva, a následujících nezávislých proměnných: výskyt nerostného bohatství, nerovnosti ve vzdělávání, sociální výdaje, středoškolské vzdělávání a růst korupce. Při regresní analýze byl metodou OLS model odhadnut a zjistilo se, že při rostoucí míře korupce se významně snižuje primární příjem 20 % nejchudších. Výsledk také ukazují, že růst příjmů chudých je vyšší v zemích s menší zásobou přírodních zdrojů, vyšší úrovní středního školství a vyšším objemem sociálních výdajů.

Gupta, Davoodi a Alonso-Terme (2002) prokázali, že výskyt korupce negativně ovlivňuje jak otázku chudoby, tak signifikantně zvyšuje i příjmové nerovnosti. Na závěr práce konstatují, že tyto negativní dopady by mohly být zmírněny několika způsoby, a to řádným řízením přírodních zdrojů, zefektivněním výdajů do vzdělávání a zdravotnictví, růstem založeným na lidském kapitálu, rovnými příležitostmi ve vzdělávání a zefektivněním sociálních programů. Bosco (2016) se naproti tomu zaměřil na potvrzení vztahu mezi korupcí a chudobou v opačné kauzalitě - zabýval se korupcí na evropském kontinentu a co je její příčinou.

Do vysvětlujících proměnných, které korupci ovlivňují, zahrnul Bosco (2016), mimo jiné, i riziko chudoby a sociálního vyloučení. Ke svému výzkumu použil panelová data z 31 evropských zemí, včetně Turecka, z období 2002 – 2011 a aplikoval je na Pesaranův CCE model. Mezi další vysvětlující proměnné zařadil např. HDP na obyvatele, veřejné výdaje, technický pokrok, lokální výdaje, míru privatizace, náboženství, efektivitu vlády, stupeň vzdělanosti a fakt, zda na daném území byla demokracie přerušena jinou formou vládnutí. Podle získaných výsledků vyvodil závěr, že riziko chudoby je v přímo úměrném vztahu s vnímáním korupce. Na závěr také uvádí, že většího vlivu tato proměnná dosahuje u zemí, které vyznávají především katolické/ortodoxní náboženství, a také tam, kde je nastolený a po delší dobu nepřerušovaný demokratický režim.

V předchozích dvou studiích autoři zkoumali vzájemný vztah výskytu chudoby a korupce buďto z jedné a nebo z druhé strany. Negin, Rashid a Nikopour (2011) se hlouběji ponořili do analýzy tohoto vztahu z obou pohledů. Pro své zkoumání se rozhodli použít data z 96 rozvojových zemí světa za období let 1997 až 2006. Jako hlavní proměnné zde figurovali index vnímání korupce (CPI) a index lidské chudoby (HPI). Dále byly pro analýzu použity data inflace, politické svobody, stability, zapojení žen do procesu vládnutí a míra venkovské populace. Za analytickou metodu si autoři zvolili dynamický panelový model GMM. Na zkoumání kauzality mezi korupcí a chudobou byly stanoveny tyto hypotézy: (i) korupce nezpůsobuje chudobu a (ii) chudoba nezpůsobuje korupci. Z výsledků ekonometrické analýzy autoři rovněž vyvodili závěry, že existuje přímý vztah mezi korupcí a chudobou a to v obou směrech – nulové hypotézy tedy byly vyvráceny a bylo dokázáno, že korupce způsobuje chudobu a chudoba evokuje korupci.

Pro tvůrce hospodářské politiky z těchto výsledků vyplývá doporučení, že pokud chtějí snížit chudobu v zemi, musí se současně zaměřit také na boj proti korupci, a naopak. Pro takovouto situaci se snažili nalézt způsoby řešení Lalountas, Manolas a Vavouras (2011). Ve svém zkoumání se zaměřili na fenomén globalizace a její dopad na korupci veřejného sektoru. Použitá data obsahovala hodnoty z roku 2006 pro 127 zemí světa. K samotné analýze byly vybrány proměnné index korupce, index globalizace, GDP per capita, politická práva, občanská svoboda a regulace práce a podnikání. Při korelační analýze byla zjištěna vysoká negativní závislost především u proměnných index korupce a indexu globalizace. Dále byla provedena také regresní analýza. Z výsledků vyplynulo, že míra globalizace působí pozitivně na míru korupce především u středně a vysoce příjmových zemí. U zemí s nejnižším HDP na hlavu již není tento pozitivní vliv příliš patrný. Autoři tak doporučují těmto zemím nejprve reformovat své vnitřní politické a ekonomické systémy v zemi, což by mohlo vést ke snižování korupčních aktivit a potencionálně také ke zvýšení HDP a snížení míry chudoby.

Úzkou provázanost mezi zkoumanými dvěma veličinami prokázali ve své práci rovněž Justesen a Bjørnskov (2014), kteří ve svém výzkumu zjišťovali, jaké skupiny běžných občanů přítomnost korupce ve státě nejvíce zasáhne. Práci rozdělili na 2 hlavní témata – kdo ve skutečnosti nucen dávat nejvíce úplatků a jak mikroekonomické podmínky a chudoba na daném území ovlivňují nebezpečí korupce. Na základě literatury autoři vytvořili předpoklady, že byrokraté chtějí brát úplatky především od bohatých, ale dostávají pobídky zaměřovat se na chudé lidi, kteří jsou závislí na poskytnutých veřejných službách, které mají úřady pod svou kontrolou.

Autoři si stanovují dvě hypotézy: (i) riziko placení úplatků za účelem získání přístupu k veřejným službám, řízeným obecními byrokraty, snižuje příjem domácností z důvodu zajištění životu nezbytných služeb; (ii) efekt příjmu domácností na riziko korupce je nelineární. Tato druhá hypotéza vznikla na základě myšlenky, že v modelu vzniká nelinearita, protože korupční riziko se zvyšuje s rostoucími příjmy pro nejchudší skupiny a zároveň snižuje s příjmem nad určitou prahovou hodnotu. Pro testování hypotéz byla použita data z třetího kola výzkumu Afrobarometr. Výzkum byl proveden v období 2005 – 2006 v 18 afrických zemích, přičemž dotazováni byli nejrozumnější vládní úředníci, učitelé, zdravotníci či policejní příslušníci. Vzhledem k charakteru dat byly k analýze zvoleny modely fixních efektů.

Výsledky ukazují, že je zde pozitivní a vysoce signifikantní vztah mezi chudobou a frekvencí vyplácení úplatků. To znamená, že chudí občané mají snížený důchod navíc tím, že jsou nuceni uplácet úředníky a další osoby, k poskytnutí základních veřejných služeb. Justesen a Bjørnskov (2014) podobně jako Lalountas, Manolas a Vavouras (2011) rovněž snažili ze svých výsledků vyvodit jistá doporučení pro tvůrce hospodářské politiky zemí, zasažených těmito jevy. Navrhují především reformaci systémů, oslabení pravomocí jedinců ve státní správě a službách a zavedení lepších protikorupčních programů.

3.2 Dílčí shrnutí

V této kapitole byla provedena rešerše empirické literatury, která byla dosud vypracována jinými autory k danému tématu. V první části kapitoly byla pozornost věnována studiím, které jsou zaměřeny především na vliv vládnutí na míru chudoby v daných oblastech.

Většina autorů zde dochází k závěru, že špatné nastavení systému vládnutí, negativně ovlivňuje míru chudoby. Jistým způsobem řešení se jeví decentralizace vládnutí, která by přispěla k větší míře participace občanů v místních samosprávách, kde by lépe mohli hájit své zájmy a účinněji nastavit sociální programy přesně podle potřeb daného regionu. Napomoci přesnějšímu pojmenování problému v dané oblasti, a tím zvětšení možnosti efektivněji potírat tyto negativní jevy, by mohlo sloužit také přímé dotazování občanů. Modelovým příkladem dobré reformace systému je Botswana, které se podařilo implementovat prvky dobrého vládnutí a tím snížit míru chudoby o dvě třetiny. Dalším nezbytným krokem ke zlepšování situace pro nejchudší je zajištění základních lidských potřeb pro všechny občany rovnocenně, kde se řadí např. přístup k pitné vodě, zajištění základní zdravotní péče či rovnocenné možnosti ve vzdělávání. Rovněž důležitým aspektem, který vede ke zlepšování stavu míry chudoby, se ukázalo zapojení žen do vládnoucích procesů.

V další části rešerše byla pozornost věnována převážně chudobě a jejímu vztahu s jedním z nejvýraznějších prvků špatného vládnutí – korupcí. Zde se autoři shodují na poznatku, že korupce negativně ovlivňuje míru chudoby a naopak, výskyt chudoby podněcuje výskyt korupčních aktivit, které dále zasahují v nejvyšší míře opětovně právě chudou vrstvu obyvatel. Ti jsou často nuceni vynakládat prostředky k uplácení byrokratů proto, aby získali přístup k veřejným službám na kterých jsou mnohdy absolutně závislí, což poté ještě dále snižuje jejich důchod. Možným řešením, jak napomoci takovéto situaci v zemi, se jeví globalizace. Zde však bylo prokázáno, že globalizace napomáhá především středně a vysoce příjmovým zemím. Nejchudším státům je doporučeno zahájit nejprve vnitřní reformu vlastního vládnoucího systému předtím, než se zapojí do procesu samotné globalizace.

V následující kapitole bude navázáno na získané poznatky z vypracovaných studií a bude provedena vlastní analýza vlivu vládnutí na míru chudoby.

4 Analýza vlivu indikátorů vládnutí na snižování chudoby ve vybraných zemích

V této kapitole bude vyhotovena analýza dopadu vybraných indikátorů vládnutí na míru chudoby. K tomuto účelu budou použita data ze 14 rozvojových zemí za období od roku 2001 do 2014. První část kapitoly bude věnována deskriptivní analýze dat, poté následně bude provedena korelační analýza a na konec vytvořen panelový regresní model, pomocí kterého budou odhadnuty funkční vztahy mezi vysvětlovanou proměnnou a ostatními vysvětlujícími proměnnými.

4.1 Použitá data

Analýza vlivu vládnutí na míru chudoby bude provedena na vzorku 14 vybraných rozvojových zemí Asie a Latinské Ameriky. Do tohoto vzorku byly zařazeny země: Argentina, Brazílie, Kolumbie, Kostarika, Dominikánská republika, El Salvador, Gruzie, Indonésie, Kyrgyzstán, Moldávie, Panama, Paraguay, Peru a Uruguay. Vzorek těchto zemí byl utvořen na základě dostupnosti dat ke zvoleným proměnným. Časové řady jsou tvořeny hodnotami vždy pro jednotlivý rok v období od 2001 až po 2014 a to pro následující ukazatele.

Závislá proměnná představuje poměr počtu osob pod hranicí chudoby, žijících s méně než 1,90 USD na den. Hodnoty jsou určeny jako procentní podíl ze všech obyvatel a měřeny jsou v paritě kupní síly a cenách roku 2011. Zdrojem dat je Světová banka (World Bank 2018a).

Jako nezávislé proměnné jsou v první řadě zvoleny celosvětové indikátory vládnutí. Těchto celkově šest jednotlivých indikátorů je ročně publikováno Světovou bankou a představují výzkumnou datovou sadu, která shrnuje názory na kvalitu řízení daného státu, které jsou poskytovány velkým počtem respondentů z řad manažerů podniků, občanů a expertů v průmyslových a rozvojových zemích. Do shromažďování informací se zapojuje mnoho výzkumných institucí, nevládních organizací, mezinárodních organizací a rovněž

fírem působících v soukromém sektoru. Z těchto sesbíraných údajů je poté vyhodnocena hodnota indikátoru, která se pohybuje na škále od -2,5 (nejhorší) po 2,5 (nejlepší). Tyto indikátory vládnutí se řadí mezi tzv. měkká data, která jsou založena na subjektivních názorech a jejich vypovídací hodnota tudíž může být zkreslená. (World Bank 2018b).

Prvním z celosvětových indikátorů vládnutí je stabilita vlády a absence politicky motivovaného násilí. Toto v sobě odráží pravděpodobnost, že vláda nebude destabilizována ani svržena neústavními nebo násilnými prostředky včetně občanské války, nebo terorizmu. Následující indikátor, svoboda vyjádření a odpovědnost, vyjadřuje především sílu vlády účinně formulovat a uskutečňovat svoji politiku, založenou na potřebách společnosti, a z druhé strany rovněž míru respektu občanů vůči státu a jeho institucím. Jako třetí v pořadí je publikován indikátor efektivnosti vládnutí. Ten slouží jako ukazatel kvality veřejných služeb poskytovaných vládou, kvality státní byrokracie, schopnosti státních úředníků, nezávislosti zaměstnanců státních služeb na politicích⁵ a důvěra občanů ve vládou uskutečňovanou politiku.

Čtvrtým indikátorem je kvalita rozhodování. Zde se odráží především uskutečňovaná politika vlády a míra dopadu na tržní procesy. Patří sem ale také omezení uložená v oblastech jako zahraniční obchod. Jako v pořadí pátý ukazatel je publikována kvalita zákonů. Ta zahrnuje a měří rozsah důvěry v zákony a v jejich dodržování, také dodržování společenských pravidel, představy o zločinu a jeho trestání, účinnost práva a vymahatelnost závazků jeho prostřednictvím. Posledním indikátorem z této skupiny je kontrola korupce. Ta měří představy obyvatel o zkaženosti společnosti, kontrola dodržování pravidel a zákonů a zneužívání veřejných statků pro soukromý zisk (World Bank 2018b).

Jak bylo popsáno v předchozí kapitole, s těmito indikátory pracovali ve své analýze rovněž Huck-Ju a Kim (2014). Jako další nezávislé proměnné, u kterých byla zjištěna signifikantnost ve vztahu k závislé proměnné míry chudoby, zde byly uvedeny vládní výdaje do zdravotnictví a také hrubý domácí produkt. Do modelu v této práci budou proto zahrnuta rovněž data, uvádějící míru hrubého domácího produktu (HDP) na obyvatele na základě parity kupní síly (PPP).

Hodnoty HDP jsou uvedeny ve stálých cenách mezinárodního dolaru roku 2011. Tato měnová jednotka má stejnou kupní sílu jako americký dolar ve Spojených státech. HDP v kupních cenách bylo udáno součtem hrubé přidané hodnoty ze strany všech rezidentských

⁵ Majících snahu je ovlivňovat

výrobců v hospodářství plus veškeré daně z produktů a mínus veškeré dotace nezahrnuté do hodnoty produktů. Vypočítává se bez odečtení odpisů z hmotného majetku nebo za vyčerpání a degradaci přírodních zdrojů (World Bank 2018c).

Hodnoty výdajů vládního sektoru do zdravotnictví budou vyjádřeny jako procentuální podíl na HDP. Data v sobě zahrnují opakované a kapitálové výdaje z vládních (ústředních a místních) rozpočtů, externích půjček a grantů (včetně darů od mezinárodních agentur a nevládních organizací) a sociálních (nebo povinných) fondů zdravotního pojištění (World Bank 2018c).

Jak rovněž bylo popsáno v předchozí kapitole, především autoři Sarker a Rahman (2007) a Hannana (2014) zdůrazňovali vliv složení obyvatel. Na základě těchto poznatků, bude, jako další nezávislá proměnná, do modelu zařazena míra venkovského obyvatelstva, která zde zastupuje míru urbanizace. Míra urbanizace bývá v teoriích ekonomického růstu a považována za ukazatel industrializace ekonomiky a tudíž bývá sledována jakožto důležitá determinanta. Mírou venkovského obyvatelstva se zde rozumí lidé, žijící ve venkovských oblastech, podle definice národních statistických úřadů. Vypočítává se jako rozdíl mezi celkovým počtem obyvatel a městskou populací (World Bank 2018c).

4.2. Metodologie

První metodou použitou v této práci je deskriptivní analýza, sloužící k obecnému popisu získaných dat. Další využitou metodou bude korelační analýza, zabývající se mírou vzájemných závislostí, kdy bude kladen důraz na intenzitu vzájemného vztahu mezi mírou chudoby a ostatními ukazateli. Představuje jednu z nejčastěji používaných metod pro hodnocení a popis korelačních vztahů.

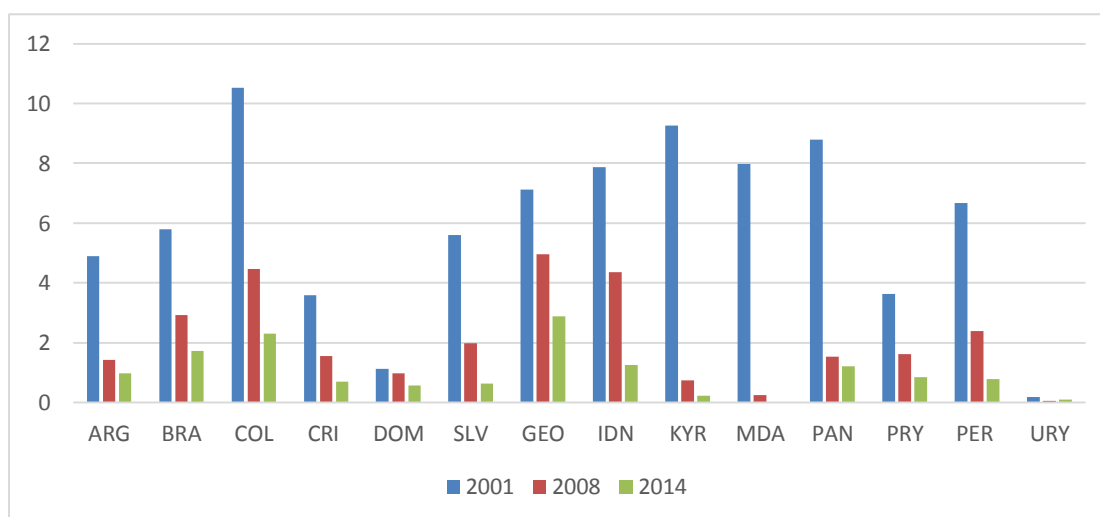
Analýza vlivu vybraných proměnných na ukazatele míry chudoby bude následně provedena pomocí panelové regrese. Analýzu panelových dat bychom mohli definovat jako studium jednotlivých subjektů (jednotlivců, domácností, podniků, regionů, států aj.) a jejich vzájemných vztahů, u kterých periodicky provádíme zjišťování charakteristických znaků a jejich následné hlubší prozkoumávání. Panelová data poskytují oproti prostým, věcně prostorovým, datům, které jsou získávány pouze v jednom časovém okamžiku, nebo za

jeden časový interval, a datům v časových řadách, několik nesporných výhod. Především máme možnost využít velkých množství pozorování, která nejsou v konvenčních časových řadách takto dostupná (Novák, 2007).

4.3 Deskriptivní analýza dat

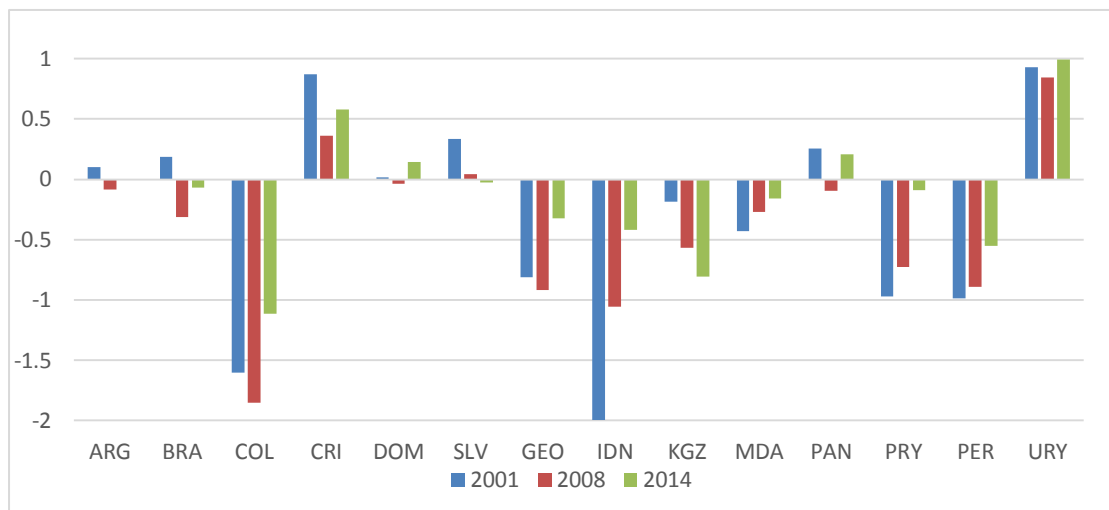
Deskriptivní analýza v této práci slouží k popisu vývoje vybraných ukazatelů. Z grafu 4.1 lze vypožorovat, že míra chudoby přes 3 zkoumané období klesala postupně ve všech zemích. V roce 2001 dosahovala největšího procenta míry chudoby Kolumbie (10,5 %), Kyrgyzstán (9,3 %) a Panama (8,8 %). V průběhu let ovšem došlo k výraznému poklesu hodnot a v roce 2014 už nejvyšších hodnot dosahovala Gruzie (2,9 %), Brazílie (1,7 %) a Kolumbie (2,3 %). Nejlepších hodnot z celého vzorku zemí dosahuje Uruguay, kde se ve všech třech obdobích hodnoty pohybují pod 0,2 %. K největšímu posunu došlo v Moldávii, kde podíl klesl z původních 8 % až na 0,01 % v roce 2014.

Graf 4.1 Podíl (%) obyvatel žijících pod 1,9 USD na den v letech 2001, 2008 a 2014

Zdroj: World Bank (2018a), vlastní zpracování

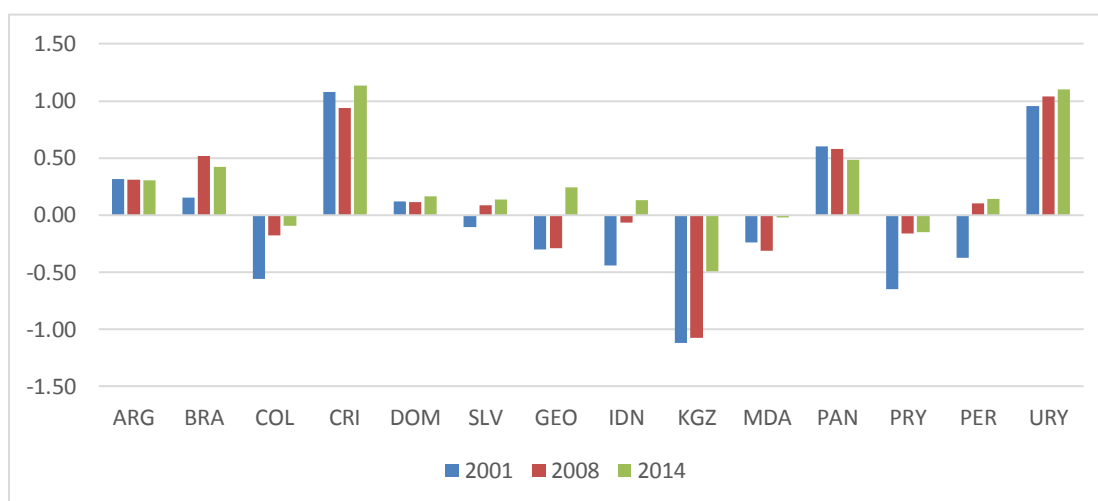
Graf 4.2 Stabilita vlády a absence politicky motivovaného násilí v období 2001, 2008 a 2014

Zdroj: World Bank (2018b), vlastní zpracování

Na grafu 4.2 je vyobrazen první ze světových indikátorů vládnutí, a to stabilita vlády a absence politicky motivovaného násilí. Výrazně nejhorších výsledků za všechna sledovaná období dosahuje Indonésie a Kolumbie. Naopak zemí s nejlepšími výsledky je Uruguay, jejíž hodnoty se na škále pohybují okolo 1, a dále Kostarika, kde ovšem došlo ke zhoršení hodnot oproti výchozímu roku. I u jiných zemí, např. Brazílie či Panamy, můžeme sledovat výkyvy hodnot, což může značit nejistotu obyvatel ohledně budoucího vývoje.

Graf 4.3 Svoboda vyjádření a odpovědnost v období 2001, 2008 a 2014

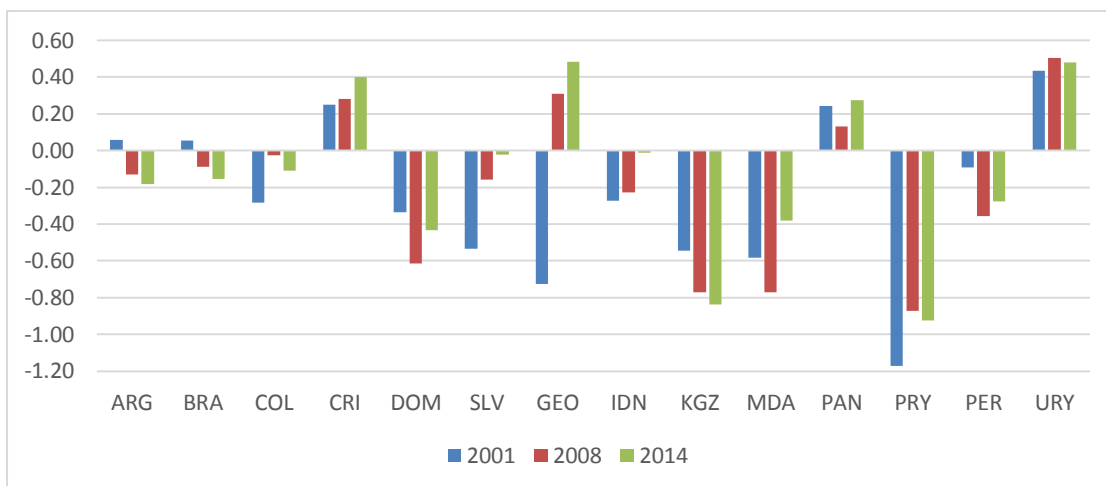

Zdroj: World Bank (2018b), vlastní zpracování

Hodnoty indikátoru svobody vyjádření a odpovědnosti, které jsou znázorněny v grafu 4.3, opět dosahují stabilně nejlepších hodnot v Uruguayi a také v Kostarice. Na opačné škále,

a tudíž zemi s nejnižší svobodou vyjádření a nižší odpovědností vlády, můžeme pozorovat Kyrgyzstán, dále Kolumbii a Paraguay. U všech těchto zemí ale rovněž pozorujeme výraznější zlepšení oproti výchozímu roku 2001.

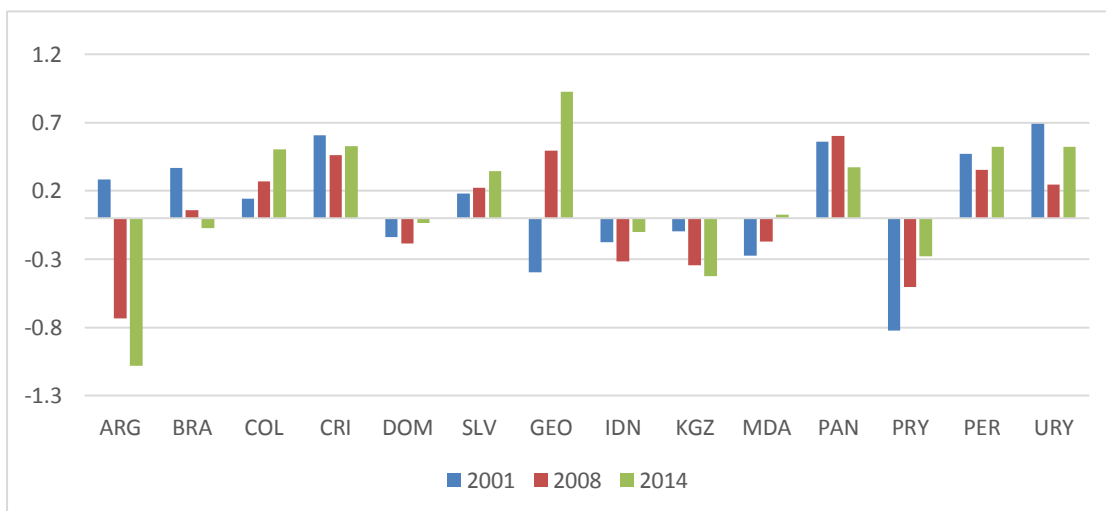
Graf 4.4 Efektivnost vládnutí v letech 2001, 2008 a 2014

Zdroj: World Bank (2018b), vlastní zpracování

V grafu 4.4 je možno pozorovat hodnocení efektivnosti vládnutí. Za povšimnutí zde stojí příklad Gruzie, jejíž efektivnost se z původní hodnoty -0,7 výrazně vylepšila až na 0,5 v roce 2014. Nejmenších hodnot dosahuje v průběhu celého období Paraguay, kde ovšem můžeme pozorovat jisté zlepšení. Naopak Kyrgyzstán vykazuje postupné zhoršování hodnot. Uruguay a Kostarika si i v otázce tohoto indikátoru drží stabilní plusové hodnocení.

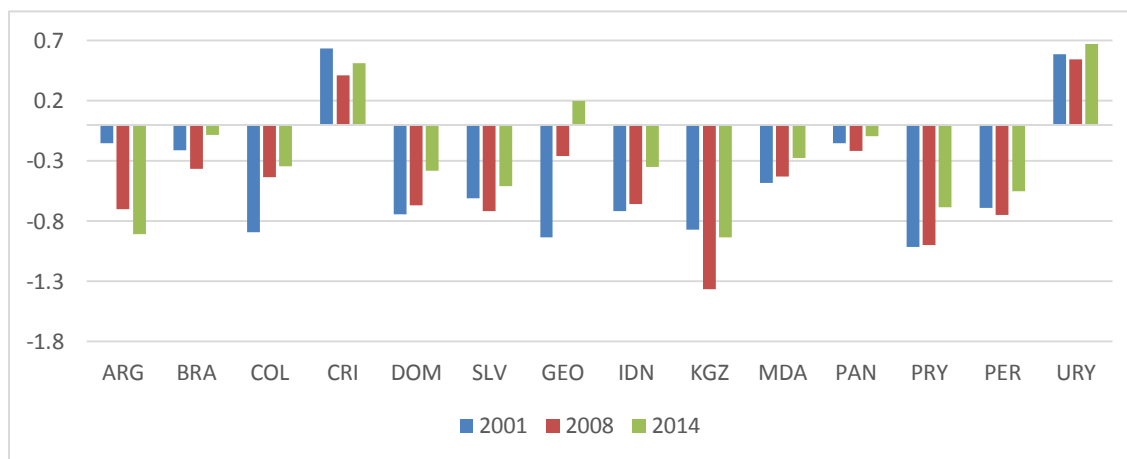
Graf 4.5 Kvalita rozhodování v období 2001, 2008 a 2014

Zdroj: World Bank (2018b), vlastní zpracování

Kvalita rozhodování, znázorněna v grafu 4.5, je nejhůře vnímána v Argentině, kde došlo k výraznému poklesu hodnot z původních 0,28 až na -1,1 v roce 2014. Kyrgyzstán rovněž vykazuje zhoršení hodnot v průběhu času. U ostatních zemí můžeme vysledovat spíše trend postupného zlepšování. Největšího pokroku bylo dosaženo v Gruzii, kde v roce 2014 hodnota vyšplhala až na 0,9.

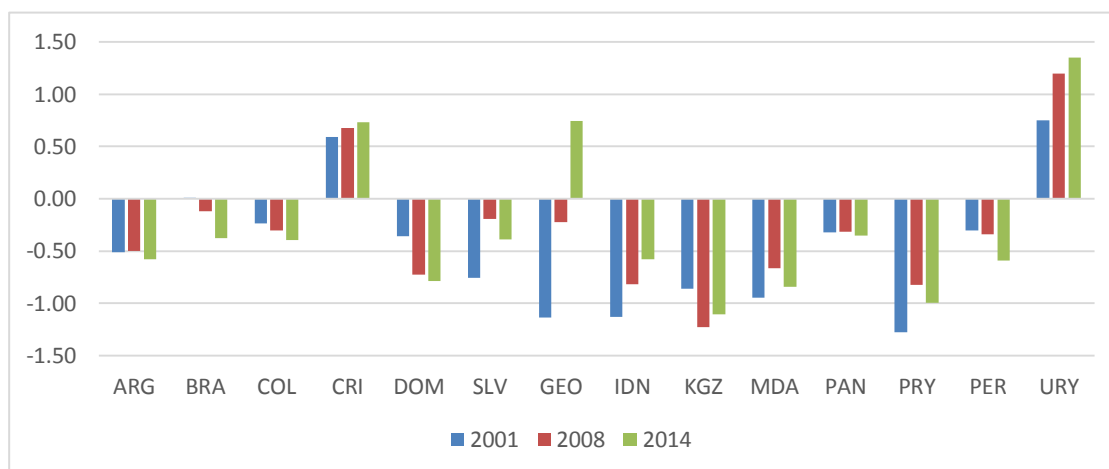
Graf 4.6 Kvalita zákonů v období 2001, 2008 a 2014

Zdroj: World Bank (2018b), vlastní zpracování

Jak vyplývá z grafu 4.6, Kvalita zákonů sledovaných zemí se ve svých hodnoceních pohybuje veskrze v záporných hodnotách. Opačně je tomu pouze v Kostarice, Uruguay a díky zlepšení v posledním období rovněž u Gruzie. Argentina opět vykazuje postupné zhoršování, zatímco u ostatních zemí se jedná spíše o mírné zlepšování.

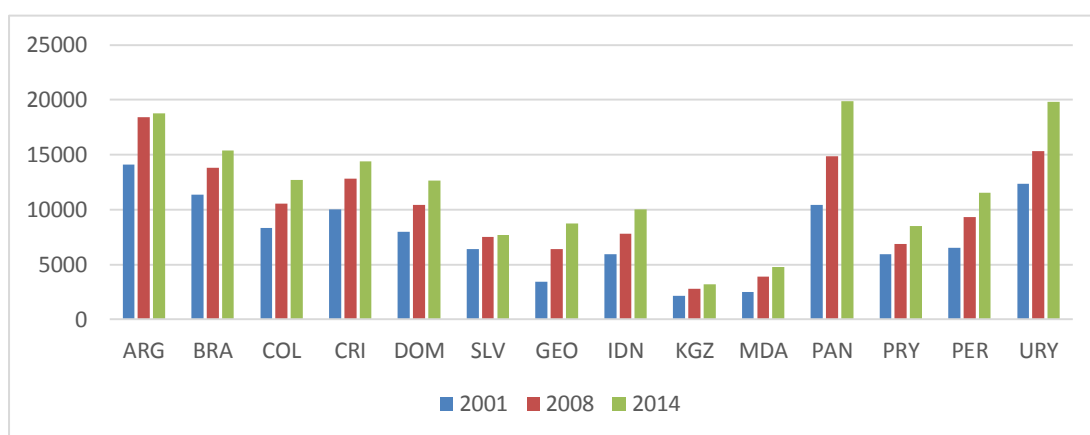
Graf 4.7 Kontrola korupce v období 2001, 2008 a 2014

Zdroj: World Bank (2018b), vlastní zpracování

Posledním ze světových indikátorů vládnutí, vyobrazeným v grafu 4.7, je kontrola korupce. Zde rovněž pozorujeme spíše negativní vnímání situace v daných státech. Výrazně se zde svými hodnotami liší opět Uruguay a dále Kostarika, kde jsou hodnoty v kladném pásmu. Gruzie opět vykázala výrazné zlepšení a hodnota jejího indikátoru se vyhoupla v roce 2014 až na 0,74. Mezi země s nejhorší kontrolou korupce se zařadil Kyrgyzstán, Paraguay, Indonésie a Moldávie.

Graf 4.8 HDP na obyvatele, vyjádřen v paritě kupní síly a stálých cenách roku 2011 (USD)

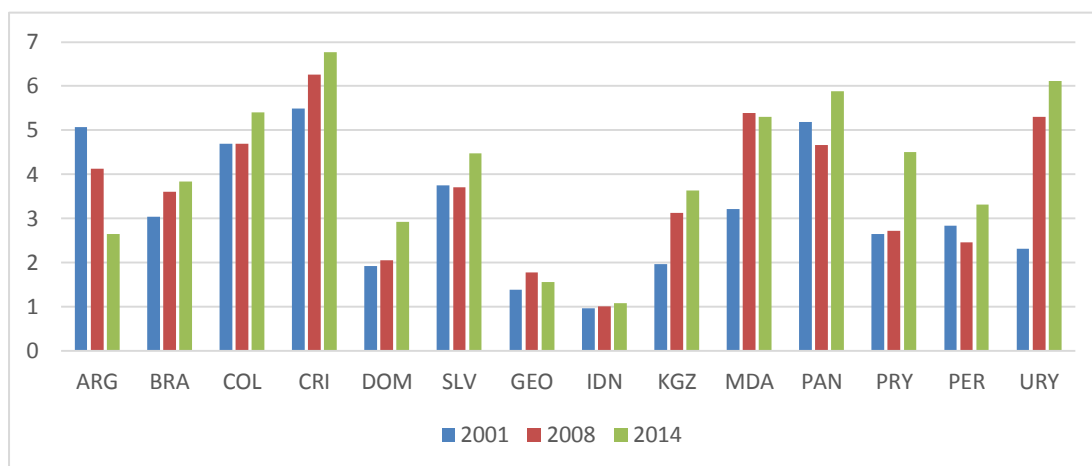

Zdroj: World Bank (2018c), vlastní zpracování

Jak lze vyčíst z grafu 4.8, mezi země s nejvyšší mírou HDP na obyvatele se řadí Argentina, Panama a Uruguay, u které bylo sledováno nejlepších výsledků také při deskriptivní analýze indikátorů vládnutí. Na opačné straně Kyrgyzstán, jako jedna ze zemí, kde se indikátory vládnutí pohybovaly na nejnižších hodnotách, vykazuje rovněž nejnižší hodnoty HDP na obyvatele. Gruzie, kde byl pozorován výrazný posun hodnot u indikátorů vládnutí, vykazuje taktéž výraznější zlepšení u tohoto parametru.

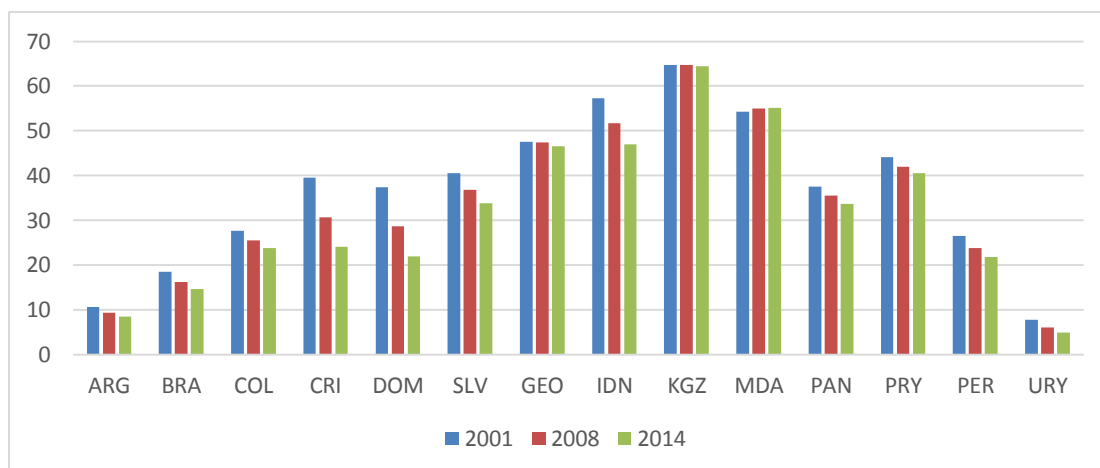
Graf 4.9 znázorňuje podíl vládních výdajů do zdravotnictví. Největšího podílu ze sledovaných zemí dosahuje Kostarika, která se v roce 2014 již blížila hranici 7 %. Argentina zaznamenala v průběhu tohoto období výraznější propad, kdy se její hodnoty dostaly z původních 5 % až pod 3 % v roce 2014. Nejnižších hodnot v tomto parametru, kolem 1 %, dosahovala Indonésie, a Gruzie, kolem 1,5 %.

Graf 4.9 Podíl vládních výdajů do zdravotnictví (% HDP)

Zdroj: World Bank (2018c), vlastní zpracování

Graf 4. 10 Podíl venkovského obyvatelstva (%)

Zdroj: World Bank (2018c), vlastní zpracování

Rozložení podílu venkovského obyvatelstva znázorňuje graf 4.10. Nejvyšší a stabilní podíl, okolo 65 %, si po celé sledované období držel Kyrgyzstán. Více jak 40 % žije ve venkovských oblastech také v Gruzii, Indonésii, Moldávii a Paraguayi. Naopak nejmenší podíl obyvatel žijících ve vesnických obyvatel se nachází v Uruguayi, Argentíně a Brazílii. U většiny sledovaných zemí, kromě Moldávie, lze pozorovat mírnou sestupnou tendenci hodnot.

4.4 Korelační analýza

Cílem korelační analýzy v této části kapitoly bude určit, zda existuje vzájemný vztah mezi mírou chudoby, světovými indikátory vládnutí, mírou HDP na obyvatele, podílem vládních výdajů do zdravotnictví a mírou venkovského obyvatelstva. Tato závislost bude určena prostřednictvím Pearsonova korelačního koeficientu, který nabývá hodnot od -1 (negativní závislost) do 1 (pozitivní závislost).

Tabulka 4.1 Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu

Název proměnné	Míra chudoby
Stabilita vlády	-0,4***
Svoboda vyjádření	-0,3***
Efektivnost vlády	-0,1
Kvalita rozhodování	-0,1
Kvalita zákonů	-0,2**
Kontrola korupce	-0,2**
Hrubý domácí produkt	-0,3***
Vládní výdaje do zdrav.	-0,4***
Míra venkovského obyv.	0,2**

*** p-value < 0,01, ** p-value < 0,05,

Zdroj: vlastní zpracování

Jak vyplývá z tabulky 4.1, nejsilnější vazba s mírou chudoby byla nalezena u dvou proměnných a to u stability vlády a poté rovněž u vládních výdajů do zdravotnictví, kdy hodnota korelačního koeficientu dosáhla v obou případech -0,4. Naopak nejslabší vztah byl zaznamenán u proměnných efektivnosti vlády a kvality rozhodování, kde nebyla prokázána ani signifikantnost vztahu. U jediné proměnné, míry venkovského obyvatelstva, byla určena pozitivní závislost, tzn. s růstem této proměnné roste i míra chudoby. U všech ostatních hodnot můžeme sledovat záporné znaménko, což značí negativní závislosti a při růstu hodnot těchto proměnných tak míra chudoby naopak klesá.

4.5 Ekonometrická analýza

Ekonometrická analýza v této části slouží ke zjištění dopadu nezávislých proměnných na závislou proměnnou. K tomuto zkoumání byl z dostupných dat sestaven soubor čítající hodnoty čtrnácti rozvojových zemí Latinské Ameriky a Asie. Z důvodu zachování pravidla pro panelovou analýzu, aby počet sledovaných zemí byl vyšší než počet sledovaných období, budou nadále využívány pouze data od roku 2003 po rok 2013. K analýze bude dále využito softwarového programu STATA.

Za vysvětlovanou proměnnou byl v tomto modelu zvolen ukazatel podílu obyvatelstva pod stanovenou mírou chudoby v hodnotě méně než 1,9 USD /den. Vysvětlující proměnné budou zastoupeny světovými indexy vládnutí, dále celkovou výší HDP na obyvatele, podílem vládních výdajů do zdravotnictví a podílem osob žijících ve venkovských oblastech.

4.5.1 Ekonomická a stochastická formulace modelů

Regresní model poskytuje funkční vztah mezi vysvětlovanou proměnnou v závislosti na hodnotách vysvětlovaných proměnných spolu s náhodnou složkou, která upřesňuje formulaci modelu, jelikož jsou v ní obsaženy náhodné vlivy.

Na základě rešerše empirických studií a ekonomické teorie, za předpokladu *ceteris paribus*, lze zformulovat ekonomické hypotézy o chování regresních koeficientů.

- 1) Růst hodnoty u každého ze světových indikátorů vládnutí povede ke snížení závislé proměnné.
- 2) Zvýšení HDP na obyvatele povede ke snížení závislé proměnné.
- 3) Zvýšení výdajů do zdravotnictví povede ke snížení závislé proměnné.
- 4) Růst podílu venkovského obyvatelstva povede ke zvýšení závislé proměnné.

Model je zkonstruován do následujícího tvaru:

$$PG_{it} = \beta_0 + \beta_1 SOG_{it} + \beta_2 VaA_{it} + \beta_3 EOG_{it} + \beta_4 RQ_{it} + \beta_5 ROL_{it} + \beta_6 COC_{it} + \beta_7 GDP_{it} + \beta_8 HC_{it} + \beta_9 RUR_{it} + u_{it} \quad (4.1).$$

kde i značí příslušný stát v rozmezí $1, \dots, n$,

t značí příslušný rok v rozmezí $1, \dots, t$,

SOG značí indikátor stability vládnutí a absenci politicky motivovaného násilí,

VaV představuje index svobody vyjádření a odpovědnosti,

EOG vyjadřuje index efektivity vlády,

RQ značí index kvality rozhodování,

ROL představuje index kvality zákonů,

COC vyjadřuje index kontroly korupce,

GDP znázorňuje výši HDP na obyvatele (PPP)

HC udává podíl vládních výdajů do zdravotnictví (% HDP)

RUR ukazuje podíl osob žijících na venkově,

u_{it} představuje náhodnou složku zahrnující náhodné vlivy.

4.5.2 Problém stacionarity proměnných

Jelikož je v analýze pracováno s panelovými daty, které jsou kombinací průřezových a časových řad, je nutné ošetřit stacionaritu všech proměnných. Koncept stacionarity či nestacionarity se týká absence či přítomnosti trendu. Pro potřeby této analýzy bylo důležité, aby všechny proměnné byly relativně stabilní okolo střední hodnoty a rozptylu v čase, jinak by mohlo dojít ke zkreslení odhadů regresního modelu ve smyslu zdánlivé regrese (Novák, 2007). K otestování stacionarity byl použit Levin-Lin-Chu test, který ve své nulové hypotéze předpokládá, že panely obsahují jednotkové kořeny. Na základě tohoto testu byla odhalena nestacionarita u proměnné hrubého domácího produktu, kde p-hodnota značně přesáhla hranici 0,05. K odstranění nestacionarity bude tato proměnná nadále využívána v logaritmické formě. Model bude mít následující formu:

$$PG_{it} = \beta_0 + \beta_1 SOG_{it} + \beta_2 VaA_{it} + \beta_3 EOG_{it} + \beta_4 RQ_{it} + \beta_5 ROL_{it} + \beta_6 COC_{it} + \beta_7 \ln GDP_{it} + \beta_8 HC_{it} + \beta_9 RUR_{it} + u_{it}$$

(4.2).

4.5.3 Ekonometrická verifikace

Ekonometrická verifikace modelu se zabývá ověřováním plnění podmínek a dalších předpokladů potřebných pro aplikaci konkrétních ekonometrických technik, testů a metod. Jedná se především o realizaci statistických testů potřebných k prozkoumání platnosti použití kritérií (Hušek, 2007).

Jako první je nutno v modelu otestovat potencionální multikolinearitu. Tímto rozumíme statistickou závislost mezi vysvětlujícími proměnnými. Důsledkem přítomnosti multikolinearity v modelu mohou být např. zkresleně odhadnuté parametry.

Tabulka 4.2 Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu vysvětlujících proměnných

	SOG	VaA	EOG	RQ	ROL	COC	lnGDP	HC	RUR
SOG	1								
VaA	0,7	1							
EOG	0,4	0,7	1						
RQ	0,3	0,5	0,7	1					
ROL	0,6	0,8	0,5	0,6	1				
COC	0,6	0,8	0,8	0,7	0,9	1			
lnGDP	0,4	0,8	0,8	0,3	0,5	0,6	1		
HC	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,3	1	
RUR	-0,4	-0,7	-0,5	-0,3	-0,6	-0,6	-0,8	-0,3	1

Zdroj: vlastní zpracování

Pozn. Všechny vypočítané hodnoty vykázaly signifikantnost $p < 0,05$

Dle hodnot v tabulce 4.2 byla prokázána multikolinearita mezi některými proměnnými. Z tohoto důvodu je nutné nadále upravit ekonometrický model. Z šesti indikátorů vládnutí bude nadále využito dvou, které prokázaly nejlepší hodnoty v tabulkách 4.2 a 4.1. Z důvodu vysoké korelace mezi hrubým domácím produktem a mírou venkovského obyvatelstva budou tyto dvě proměnné využity separátně ve dvou následujících modelech:

$$PG_{it} = \beta_0 + \beta_1 SOG_{it} + \beta_2 COC_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \beta_4 HC_{it} + u_{it} \quad (4.3)$$

$$PG_{it} = \beta_0 + \beta_1 SOG_{it} + \beta_2 COC_{it} + \beta_3 HC_{it} + \beta_4 RUR_{it} + u_{it} \quad (4.4).$$

Analýza panelových dat vyžaduje práci s vhodnými nástroji pro tento typ dat. Proto je nutné nadále otestovat, zda by mělo být pracováno s modely s fixními efekty (fe) nebo modely s náhodnými efekty (re). V některých případech se můžeme setkat také s využitím klasického regresního modelu (Hušek, 2007). K tomuto rozhodnutí slouží Hausmanův test, který ve své nulové hypotéze předpokládá využití modelu náhodných efektů. Dle Hausmanova testu, který vykázal v obou případech modelu 4.3 a 4.4 hodnotu $\text{Prob} > \chi^2 = 0,0000$, byla nulová hypotéza zamítnuta a přijata alternativa v podobě modelu s fixními efekty.

Pesaran CD test je označován jako test průřezové závislosti a používá se k otestování toho, zda jsou rezidua proměnných korelována mezi sebou, což by v důsledku mohlo vést ke zkreslení výsledků. Nulová hypotéza spočívá v tom, že rezidua korelována nejsou a naopak, alternativní hypotéza předpokládá vzájemnou závislost reziduí (Baltagi, 2008). Dle získaných výsledků, kde p-hodnota dosáhla hodnot 0,35 (model 4.3) a 0,87 (model 4.4) byla v obou případech přijata nulová hypotéza o nekorelovanosti reziduí.

Jako další je třeba v modelu vyloučit výskyt heteroskedasticity. Ta vyjadřuje měnící se rozptyl reziduí, což znamená, že pokud se v modelech vyskytuje, pak není rozptyl náhodné složky v čase konstantní (Hušek, 2007). Pro testování přítomnosti heteroskedasticity bude využit modifikovaný Wald test, specifikovaný pro modely fixních efektů. Ten ve své nulové hypotéze předpokládá homoskedasticitu, neboli konstantní rozptyl a v alternativní hypotéze naopak přítomnost heteroskedasticity neboli nekonstantní rozptyl náhodné složky (Baltagi, 2008). V obou modelech byla, díky vypočítané hodnotě $\text{Prob} > \chi^2 = 0,0000$, zamítnuta nulová hypotéza a přijmuta alternativní hypotéza v podobě výskytu heteroskedasticity.

V neposlední řadě je nutné analyzovat také přítomnost autokorelace. Ta představuje sériovou závislost reziduálních složek. Rezidua zde reprezentují náhodnou proměnnou u . Cílem testování je vyloučení výskytu sériové závislosti mezi po sobě jdoucími rezidui (Hušek, 2007). K otestování výskytu tohoto jevu v daném modelu bude sloužit Wooldridgův

test, který předpokládá existenci autokorelace ve své alternativní hypotéze. Jelikož p-hodnota v obou případech nepřesáhla 0,05, nulová hypotéza byla zamítnuta a přijata alternativa v podobě výskytu autokorelace. Na základě toho, že byl v obou modelech zjištěn výskyt heteroskedasticity a autokorelace, je nutné použít k regresi metodu robustních standartních chyb.

Tabulka 4.3 Odhady regresních modelů

PG	Model 4.3	Model 4.4
SOG	-0,47 (0,32)	-1,16** (0,44)
COC	1,31* (0,62)	-0,15 (0,63)
lnGDP	-5,72*** (0,9)	
HC	-0,21 (0,15)	-0,33 (0,26)
RUR		0,26** (0,11)
_cons	55,22*** (9,27)	-5,89* (4,29)
Počet pozorování	151	151
Adjusted R-squared	0,49	0,37

*** p-value < 0,01, ** p-value < 0,05, *p-value < 0,1

Pozn. V závorkách jsou uvedeny robustní standartní odchylky

V tabulce 4.3 jsou znázorněny výsledné odhady modelů za využití robustních standartních chyb. V prvním modelu 4.3 se projevila statisticky významná proměnná hrubého domácího produktu, s koeficientem -5,72. Tato negativní závislost je rovněž v souladu s předpokládaným chováním tohoto regresního koeficientu. Proměnná kontroly korupce se rovněž ukázala být statisticky významná na 10 % hladině významnosti, ovšem

znaménko koeficientu v tomto případě nekoresponduje s předpokládaným chováním. Koeficient determinace dosáhl hodnoty 0,49. Dle výsledků odhadu modelu 4.4 byla prokázána statistická významnost u dvou nezávislých proměnných a to stability vládnutí (1,16) a míry venkovského obyvatelstva (0,26). U obou těchto koeficientů se prokázalo předpokládané chování vůči závislé proměnné. Koeficient determinace v tomto případě činí 0,37.

Z výsledku panelové regrese zde tedy vyplývá, že na snižování míry chudoby ve vybraných čtrnácti zemích měl ve zkoumaném období největší vliv vývoj hrubého domácího produktu. Rovněž se snižujícím se podílem venkovského obyvatelstva, jakožto ukazatelem míry urbanizace, klesala míra chudých. Podíl vládních výdajů do zdravotnictví nedosáhl významného vlivu ani v jednom z modelů. Ze dvou vybraných indikátorů vládnutí se ukázalo, že politická stabilita mohla hrát jistou roli ve snižování chudoby. U druhého indikátoru vládnutí, kontroly korupce, nebyl potvrzen předpokládaný dopad na závislou proměnnou.

Výsledky vlivu vládnutí na snižování chudoby dle použitých indexů nejsou v tomto případě jednoznačné, což může být ovlivněno také charakterem indexů světových indikátorů vládnutí, které jsou klasifikovány jako měkká data, založená na subjektivních názorech a pocitech respondentů v jednotlivých zemích, a tudíž jejich vypovídací hodnota může být více či méně zkreslená.

4.6 Analýza složení hrubého domácího produktu vybraných zemí

Jelikož v panelové regresi byl statisticky nejvýznamnější vliv na snižování chudoby prokázán u ukazatele hrubého domácího produktu, bude na závěr provedena analýza jeho složení v jednotlivých státech. Jednotlivé složky jsou tvořeny výdaji domácností na konečnou spotřebu, vládními výdaji, tvorbou hrubého čistého kapitálu a čistým exportem, který je rozdílem mezi celkovým exportem a importem. K porovnání vývoje byla použita data za rok 2003, 2008 a 2013⁶.

⁶ Výjimkou je Dominikánská republika, pro kterou nebyla všechna tato data k dispozici a proto jsou v grafu zobrazena k porovnání pouze období 2010 a 2013.

V grafech 4.11 až 4.14 (viz. Příloha č. 1) jsou vyobrazena složení hrubého domácího produktu dle výdajové metody pro jednotlivé země. U všech zemí tvoří majoritní složku výdaje domácností na konečnou spotřebu, která v průměru vykazuje hodnot okolo 60 % z celku. Nejnižšího podílu dosáhla spotřeba domácností v Panamě a Kyrgyzstánu, kde pozorujeme sestupnou tendenci. Podíl vládních výdajů na HDP se ve sledovaných zemích pohybuje zpravidla mezi 10 % až 20 %. Nejmenším podílem je tato složka zastoupena v Dominikánské republice a Salvadoru, kde se tyto hodnoty pohybují okolo 5 %.

U složky tvorby hrubého fixního kapitálu povětšinou můžeme sledovat postupně rostoucí trend, což je pozitivní signál rozvoje těchto zemí. Zároveň tato složka vykazuje nejširší rozptyl hodnot. V Panamě a Indonésii, kde sledujeme největší podíl, dosahuje hodnot okolo 40 %. Naopak nejmenším podílem, okolo 10 %, se na tvorbě HDP podílela v Kyrgyzstánu, Salvadoru a Moldávii.

Poslední položkou, která se podílí na tvorbě HDP, je čistý export. Ten je tvořen rozdílem celkového exportu a importu. U této složky lze pozorovat spíše negativní trend vývoje. V roce 2013 dosahoval čistý export záporných hodnot již u třinácti z celkových čtrnácti sledovaných zemí. Výjimku zde tvoří Paraguay, kde se čistý export podílel na tvorbě HDP zhruba pěti procenty. Výrazný převis dovozu nad vývozem byl zaznamenán především v Moldávii, Kyrgyzstánu a Gruzii.

4. 7 Dílčí shrnutí

Tato poslední kapitola byla zaměřena již na samotnou analýzu vlivu vládnutí na míru chudoby ve vybraných zemích. Nejprve byla v krátkosti popsána charakteristika zvolených dat a za pomoci grafů provedena jejich deskriptivní analýza. Následně byly za pomoci Pearsonova korelačního koeficientu ověřovány vzájemné závislosti mezi zvolenými proměnnými a mírou chudoby. Nejsilnější vztah byl prokázán s ukazateli indexem stability vlády a rovněž také s podílem vládních výdajů do zdravotnictví.

Jako další byl zkonstruován ekonometrický model (4.1) a na základě předešlé rešerše empirické literatury a ekonomické teorie byly stanoveny předpokládané hypotézy o chování

regresních koeficientů. Z důvodu zjištěné nestacionarity byla proměnná HDP v modelu převedena na logaritmický tvar (4.2). Následně bylo nutné provést verifikaci modelu za pomoci ekonometrických testů. Z důvodů prokázané multikolinearity mezi některými vysvětlujícími proměnnými byl model upraven a rozdělen na 2 rovnice (4.3 a 4.4). Na základě Hausmanova testu bylo v obou případech rozhodnuto o využití modelů s fixními efekty. V důsledku zjištěné heteroskedasticity a autokorelace byly modely finálně odhadnuty za pomoci robustních standardních chyb.

Statisticky významná se v modelu (4.3) ukázala být proměnná vývoje HDP, jejíž chování regresního koeficientu se rovněž shodovalo s ekonomickou teorií. V tomto případě nebyl prokázán významný vliv žádného z indexů vládnutí na vysvětlovanou proměnnou. V modelu (4.4) potvrdily statisticky významný vliv na míru chudoby dvě proměnné a to stabilita vlády a míra venkovského obyvatelstva. U obou těchto nezávislých proměnných se rovněž naplnily hypotézy o předpokládaném chování regresních koeficientů.

Na závěr kapitoly byla provedena analýza složení hrubého domácího produktu, za pomoci složek výdajové metody měření této veličiny, u jednotlivých sledovaných zemí. K porovnání vývoje byla využita data za rok 2003, 2008 a 2013. Nejdynamičtější složkou se zde ukázala být tvorba hrubého fixního kapitálu, která je pozitivním signálem rozvoje zemí, a u které byl zaznamenán trend zvyšujícího se podílu. Naopak negativní trend byl prokázán u složky čistého exportu, kdy u všech sledovaných zemí v roce 2013 již převládal import nad exportem. Výjimku v tomto případě tvořila pouze jediná země a to Paraguay, kde čistý export dosahoval pozitivních hodnot.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda má vládnutí, a konkrétně jeho jednotlivé aspekty, měřené pomocí celosvětových indikátorů vládnutí, vliv na míru chudoby ve vybraných zemích.

Po krátkém úvodu bylo v následující, pořadím druhé, kapitole nejprve toto téma uchopeno z teoretického hlediska a byly zde vymezeny základní definice, pojmy, různé formy a typy, a to jak u otázky vládnutí, tak chudoby. Třetí kapitola této práce sloužila k rešerši empirické literatury, zaměřené na téma vládnutí a jeho vlivu na stav chudoby.

V první části rešerše byly rozebrány práce věnující se spíše otázce nastavení systému vlády. Většina autorů zde dochází k závěru, že špatné nastavení systému vládnutí negativně ovlivňuje míru chudoby. Jistým způsobem řešení se jeví decentralizace vládnutí, která přispívá k větší míře participace občanů v místních samosprávách, kde mohou lépe hájit své zájmy a adresovat konkrétní potřeby daného regionu. Dalším nezbytným krokem vlády musí být zajištění základních lidských potřeb pro všechny občany rovnocenně. Mezi toto se řadí například přístup k pitné vodě, zajištění základní zdravotní péče či rovnocenné možnosti ve vzdělávání. Rovněž důležitým aspektem se ukázal být charakter obyvatelstva a to především podíl osob žijících ve venkovských oblastech, kde bývá zpravidla vyšší míra chudoby, a také genderové složení, na které pak navazuje otázka míry zapojení žen do vládnoucích procesů.

V druhé části třetí kapitoly byla provedena také rešerše studií, které jsou zaměřeny na dopad výskytu korupce na míru chudých. Korupce je jedním z hlavních parametrů špatného vládnutí a proto je na zkoumání tohoto jevu mimo jiné zaměřen také jeden z indexů vládnutí. Autoři se ve většině případů přiklání k poznatku, že výskyt korupce má negativní dopad na míru chudoby.

Na poznatky získané rešerší odborných studií bylo dále navázáno ve čtvrté kapitole, která již byla zaměřena na provedení vlastní analýzy. K tomuto účelu byla sesbírána data 14 rozvojových zemí Asie a Latinské Ameriky, vybraných na základě dostupnosti dat ke zvoleným proměnným v období od roku 2001 po rok 2014. Jako vysvětlovaná proměnná byla zvolena míra chudoby, představující procentuální podíl osob z celkového počtu

obyvatelstva žijících s méně než 1,90 USD na den. Nezávislé proměnné byly zastoupeny šesti celosvětovými indikátory vládnutí, mezi které patří stabilita vlády a absence politicky motivovaného násilí, svoboda vyjadřování a odpovědnost, efektivnost vládnutí, kvalita rozhodování, kvalita zákonů a kontrola korupce, dále ukazatel celkového HDP na obyvatele (PPP), podíl vládních výdajů do zdravotnictví a míra venkovského obyvatelstva, která zde zastupuje míru urbanizace.

Po provedené deskriptivní analýze dat byl nejprve, za pomoci Pearsonova korelačního koeficientu, zjišťován vzájemný vztah mezi mírou chudoby a nezávislými proměnnými. Korelační analýza prokázala nejsilnější vztah hlavní proměnné především s indikátorem vládnutí vyjadřujícím stabilitu vlády a absenci politicky motivovaného násilí, a rovněž také s mírou udávající podíl vládních výdajů do zdravotnictví. U jediné proměnné, míry venkovského obyvatelstva, byla určena pozitivní závislost, u všech ostatních proměnných byla potvrzena negativní závislost.

K účelům ekonometrické analýzy byla využita panelová regrese. Z důvodu zjištěné multikolinearity mezi některými indexy vládnutí a rovněž silné závislosti proměnných HDP s mírou venkovského obyvatelstva byly sestaveny dva ekonometrické modely, z nichž každý čítal dva indikátory vládnutí, míru vládních výdajů do zdravotnictví a jednu z proměnných HDP a míry venkovského obyvatelstva. V prvním z modelů nebyl prokázán statisticky významný vliv ani jednoho ze dvou indikátorů vládnutí. Statisticky významná negativní závislost s vysvětlovanou proměnnou byla zjištěna u ukazatele výše HDP, která rovněž korespondovala s ekonomickou teorií, neboli při růstu výše HDP klesá míra chudoby.

V druhém modelu byla jako statisticky významná vyhodnocena proměnná vyjadřující podíl venkovského obyvatelstva. Tento vztah byl, stejně jako v případě korelační analýzy, určen jako pozitivní, tedy pokud roste podíl lidí žijících na venkově, roste rovněž míra obyvatel žijících pod hranicí chudoby. V druhém modelu byl prokázán signifikantní vliv jednoho z indikátorů vládnutí, a to konkrétně stability vlády a absence politicky motivovaného násilí. Na vzájemnou silnější negativní závislost již poukázala naměřená hodnota Pearsonova korelačního koeficientu, panelovou regresí byla tato vazba v druhém z modelů potvrzena.

Z výsledků panelové regrese nebyl v tomto případě prokázán jednoznačný vliv celosvětových indikátorů vládnutí na míru osob žijících pod hranicí chudoby. Výsledky analýzy jsou ovlivněny také charakterem těchto dat, mezi kterými panuje poměrně silná

korelační závislost. Také se jedná o tzv. měkká data, která jsou utvářena na základě subjektivních názorů respondentů, což může zapříčinit jejich nižší vypovídací schopnost. Rovněž jsou tyto hodnoty dostupné prozatím pouze v kratších časových řadách, jelikož je Světová banka začala publikovat v ročních intervalech teprve od roku 1996. Téma kvality vlády je tak poměrně aktuální otázkou a tato oblast bude, dle mého názoru, vhodná jako předmět pro další zkoumání.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ. *Rozvojová ekonomika*. Praha: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1515-1.

AMINUZZAMAN, Salahuddin. Poverty and Governance – A Quest Alternative Focus: in a Bangladesh Test case. *Journal of Adimistration and Governance*. 2007, roč. 2, č. 1. ISSN: 1834-352X.

BEKELE, Yestihla Wondemenh a Darley Jose KJOSAVIK. Decentralised Local Governance and Poverty Reduction in Post-1991 Ethiopia: A Political Economy Study. *Politics and Governance*. 2016, roč. 4, č. 4, str. 1-15. ISSN: 2183–2463.

BOSCO, Bruno. Old and New Factors Affecting Corruption in Europe: Evidence from Panel Data. *Economic Analysis and Policy*. 2016, roč. 51, str. 66–85. ISSN: 0313-5926.

CIHELKOVÁ, Eva. *Měnící se uspořádání světa a nové formy vládnutí*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1776-6.

CIHELKOVÁ, Eva. *Aktuální otázky světové ekonomiky: proměny a governance*. Praha: Professional Publishing, 2012. ISBN 978-80-7431-104-8.

CIHELKOVÁ, Eva. *Governance v kontextu globalizované ekonomiky a společnosti*. Praha: Kamil Mařík - Professional Publishing, 2014. ISBN 978-80-7431-134-5.

DARKWAH, Samuel Antwi. *Rozvojové problémy Afriky: Development problems of Africa*. I. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978-80-7509-120-8.

DEVAS, Nick a David KORBOE. City governance and poverty: the case of Kumasi. *Environment and Urbanization*. 2000, roč. 12, č. 1, s. 123-135. ISSN: 0956-2478.

DUGGUH, Stephen. Entrepreneurship and Small Business: Strategic Approach to Alleviating Poverty and Corruption in Nigeria. *GSTF Journal on Business Review*. 2013, roč.3, č.1, ISSN: 2010-4804.

GUPTA, Sanjeev, Hamid DAVODODI a Rosa ALONSO-TERME. Does corruption affect income inequality and poverty? *Economics of Governance*. 2002, roč. 3, č. 1, str.23–45. ISSN 1435-6104.

HALLEROD, Bjorn, Bo ROTHSTEIN, Adel DAOUD a Shailen NANDY. Bad Governance and Poor Children: A Comparative Analysis of Government Efficiency and Severe Child Deprivation in 68 Low- and Middle-income Countries. *World Development*. 2013, roč. 48, str. 19–31. ISSN: 0305-750X.

HANNAN, Rowshan. Good Cooperative Governance: The Elephant in the Room with Rural Poverty Reduction. *Journal of International Development*. 2014, roč. 26, str. 701 - 712. ISSN: 1099-1328.

HERRERA, Javier, Mireille RAZAFINDRAKOTO a Francois ROUBAUD. Governance, democracy and poverty reduction: Lessons drawn from household surveys in sub-Saharan Africa and Latin America. *International Statistical Review*. 2007, roč. 75, č. 1, str. 70-95. ISSN: 1751-5823.

HUCK-JU, Kwon a Eunju KIM. Poverty Reduction and Good Governance: Examining the Rationale of the Millennium Development Goals. *Development and Change*. 2014, roč. 45, str. 353-375. ISBN: 1467-7660.

JONES, Nicola a Elizabeth PRESLER-MARSHALL. Governance and Poverty Eradication: Applying a Gender and Social Institutions Perspective. *Public Administration and Development*. 2012, roč. 32, str. 371-384. ISSN: 1099-162X.

JONES, Tom. Policy Coherence, Global Governance and Poverty Reduction. *International Environmental Agreements : Politics, Law and Economics*. 2002, roč. 2, č. 4; ProQuest str. 389.

JUSTENSEN, Mogens a Christian BJØRNSKOV. Exploiting the Poor: Bureaucratic Corruption and Poverty in Africa. *World Development*. 2014, roč. 58, str. 106–115. ISSN: 0305-750X.

KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-78-2.

LALOUNTAS, Dionios, George MANOLAS a Ioannis VAVOURAS. Corruption, Globalization and Development: How Are These Three Phenomena Related? *Journal of Policy Modeling*. 2011, roč. 33, č. 4, str. 636–648. ISSN: 0161-8938.

MAJEROVÁ, Ingrid. *Rozvojové ekonomiky*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2008. ISBN 978-80-7248-459-1.

MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1999. ISBN 80-85850-61-3.

NEGIN, Vahideh, Zakariah Abd RASHID a Hesam NIKOPOUR. The Casual Relationship between Corruption and Poverty: A Panel Data. *International Economic Review*. 2011, roč. 52, č. 1, str. 23-38. ISSN: 1468-2354.

NĚMCOVÁ, Ingeborg. *Ekonomická governance v hospodářsky vyspělých státech v kontextu mezinárodních vztahů*. Praha: Professional Publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-020-1.

SALOMON, Benjamin. Governance, economic settings and poverty in Bangalore. *Environment and Urbanization*. 2000, roč. 12, č. 1, s. 35-56. ISSN: 0956-2478.

SARKER, Abu Elias a Mohammad Habibur RAHMAN. The Emerging Perspective of Governance and Poverty Alleviation: A Case of Bangladesh. *Public Organization Review*. 2007, roč. 7, č. 2. str. 93–112. ISSN 1573-7098.

SEBUDUBUDU, David. The impact of good governance on development and poverty in Africa: Botswana - A relatively successful African initiative. *African Journal of Political Science and International Relations*. 2010, roč. 4, č. 7, str. 249-262. ISSN 1996-0832.

WORLD BANK. *World Development Report: Governance and The Law*. Washington D.C.: World Bank Publications, 2017. ISBN 978-1-4648-0951-4.

Elektronické zdroje:

INTERNATIONAL FUND FOR AGRICULTURAL DEVELOPMENT. *Good governance: An Overview*. Řím: 1999. [online]. [cit. 26-08-1999]. Dostupné z: http://www.ipa.government.bg/sites/default/files/pregled-dobro_upravljenje.pdf.

INTERNATIONAL MONETARY FUND. *International Financial Statistics*. [online]. [cit. 11-04-2018]. Dostupné z: <http://data.imf.org/?sk=4C514D48-B6BA-49ED-8AB9-52B0C1A0179B>.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ 2017a. *Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs)*. [online]. [cit. 15-05-2017]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/>.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ 2017b. *Cíle udržitelného rozvoje (SDGs)*. [online]. [cit. 15-05-2017]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>.

OECD DEVELOPMENT CENTRE. *Decentralisation and Poverty in Developing Countries: Exploring The Impact*. [online]. 2004, Working Paper č. 236. Dostupné z: <https://www.oecd.org/dev/33648213.pdf>.

SUMARTO, Sudarno, Asep SURYAHADI a Alex ARIFianto. *Governance and Poverty Reduction: Evidence from Newly Decentralized Indonesia*. [online]. SMERU Research Institute, Working Paper 2004. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=858484>.

WORLD BANK 2017a. *Poverty Strategy*. [online]. [cit. 17-10-2017]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview#2>.

WORLD BANK 2017b. *Governance Strategy*. [online]. [cit. 17-10-2017]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/topic/governance/overview#2>.

WORLD BANK 2018a. *Poverty and Equity database*. [online]. [cit. 28-03-2018]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=poverty-and-equity>.

WORLD BANK 2018b. *Worldwide Governance Indicators database*. [online]. [cit. 28-03-2018]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=worldwide-governance-indicators>.

WORLD BANK 2018c. *World Development Indicators database*. [online]. [cit. 28-03-2018]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>.

Seznam zkratek

CPI	Index vnímání korupce
GDP	Hrubý domácí produkt
GNI	Hrubý národní produkt
HDP	Hrubý domácí produkt
HPI	Index lidské chudoby
IFD	Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj
IMF	Mezinárodní měnový fond
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PG	Poverty Gap
PPP	Parita kupní síly
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
USD	Americký dolar

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 27. 4. 2018

Bc. Alena Volná

Seznam příloh

Příloha č. 1: Procentuální složení HDP dle výdajové metody ve sledovaných zemích